

Ayyukan Coci na yau

Su ne

Al'ada ko Nassi?

Randolph Dunn

Gabatarwa

Watakila yawancin mu mun ji maganganu irin su "Sabis din Bauta" ya kasance maras ban sha'awa, ban sha'awa, rashin amfani, da rashin dacewa, tsararru kuma baya biyan bukatuna. Sun zama masu takaici da rashin tausayi yayin da wasu suka gamsu.

Tun tashin Kristi daga matattu da yawa "mazaje masu koyo/Masana Littafi Mai Tsarki" sun fassara da fassara littattafan da ke akwai na Linjila da Wasiku. Shekaru da yawa sarakuna da shugabannin addini sun kyale wasu zababbu ne kawai su sami damar zuwa wurinsu. Yayin da shekaru suka wuce an gano rubuce-rubucen rubuce-rubuce da yawa a baya wadanda ke samar da fassarori daban-daban, barna da fassarorin bangaranci.

Koyarwa da ayyukan da aka gabatar a cikin wannan dan littafin su ne fahimtar juna, tafsiri, na marubuta wadanda suka haɗa da sabani a tsakanin su game da ma'anoni. Mai tarawa ba ya yarda da ra'ayoyinsu amma ya gabatar da su don kwatantawa da Littafi Mai-Tsarki, kimantawa da fassarar bisa fahimtar mutum na nassosi.

Fassarorin koyarwa ba gaskiya bane kamar yadda Bishara take. Saboda haka, ana iya gudanar da tafsiri daban-daban. Ana bukarar buɗe zuciya don bincika fassarori da ayyuka, don auna su da Littafi Mai-Tsarki.

Shin Ikilisiyara Da gaske Ikilisiyar Sabon Alkawari ce?"

Shin Yan Bidi'ah Na Gaskiya Za Su Tashi?

Kiristanci na Arna? Binciko Tushen Ayyukan Cocinmu

A ina Hudubar Kirista ta fito?

Damuwa game da Gida/Kananan Ikkliya

Bayanan kula1. Nassoshin shafi (xx) suna komawa zuwa lambar shafin littattafai yayin da rubutun y yana nufin bayanin kafa a cikin surori. An bayyana maganganuna a matsayin (rd).

Shin Ikilisiyara Da gaske Ikilisiyar Sabon Alkawari ce?

A cikin takardarsa Darryl M. Erkel ya ce: "Ikklisiya da yawa suna da'awar cewa sun kafa dukan abin da suke yi bisa Sabon Alkawari, amma abin bakin ciki shi ne cewa yawancin ikilisiyoyi da suke da'awar su "masu-bishara ne" suna yin kadan daga cikin abin da Nassosi suka tsara na babban taro. Yi la'akari da tambayoyinsa masu zuwa:

1. Sabon Alkawari ya koyar da cewa cocin gida ya kamata ya zama pastor kuma ya koyar da mutane da yawa na kwararrun maza waɗanda aka sani da dattawa (Ayyukan Manzanni 20:17,28; 1 Tassalunikawa 5:12-13; 1 Timothawus 5:17; Ibraniyawa 13:17; Yakubu 5:14; 1 Bitrus 5:1-4).

Wannan gaskiya ne, me yasa yawancin majami'unmu mutum ɗaya ne kawai yake kula da su (watau "Fasto")? Me ya sa ikilisiyoyi da yawa a yau suke raba jagorancinsu zuwa matsayi na "babban fasto," "abokin limamin coci," da kuma "kwamitin dattawa" - musamman lokacin da Sabon Alkawari bai nuna bambanci tsakanin shugabannin ikilisiya ba?

2. Sabon Alkawari yana koyar da cewa makiyayan ikkilisiya za su tashi daga matsayi da taron ikilisiya (Ayyukan Manzanni 14:23; 2 Timothawus 2:2; Titus 1:5).

Wannan gaskiya ne, me ya sa ikilisiyoyinmu koyaushe suke neman fastoci masu fastoci a waje da ikilisiyoyinsu na yanzu? Me ya sa Ikklisiyoyinmu ba sa renon mazajensu da horar da su don shugabancin fastoci? Shin al'adarmu ta yanzu ta kafa "kwamitin bincike na makiyaya" bisa Nassi ko al'adun maza?

3. Sabon Alkawari ya koyar da cewa taron ikilisiya ya zama wurin da Kiristoci suke ba da kyautarsu ta ruhaniya kuma suna karfafa junansu zuwa ga kauna da ayyuka nagari (Romawa 12:6-8; 1 Korinthiyawa 12:4-14; 14:12,26; Kolosiyawa 3:16; Ibraniyawa 10:24-25; 1 Bitrus 4:10-11).

Wannan gaskiya ne, me ya sa yawancin mu ba sa faɗa ko yin wani abu a cikin hidimar coci? Me yasa zuwan coci da farko taron 'yan kallo ne maimakon taron halarta? Me ya sa muka sanya alhakinmu na inganta juna da hidima a hannun kwararrun malamai?

4. Sabon Alkawari ya koyar da cewa Ikklisiya ta gari za a gina ta kuma a yi mata hidima ta wurin dukan membodin da ke wurin – "gama jiki ba gaba ɗaya ba ne, amma da yawa" (1 Korinthiyawa 12:14; cf. 14:12,26-31; Afisawa 4:16).

Wannan da yake gaskiya ne, me ya sa hidimar Ikklisiya ta fi mai da hankali ga sashe ɗaya kaɗai na jiki (watau "fastoci")? A ina, a cikin Sabon Alkawari, an koyar da cewa hidimar mutum ko wa'azin mutum ita ce jigon taron ikilisiya?

5. Sabon Alkawari yana koyar da cewa kowane Kirista mai hidima ne [diakonos (rd)] kuma firist a gaban Allah (1Bitrus 2:5,9; Ru'ya ta Yohanna 1:6).

Wannan da yake gaskiya ne, me ya sa muke ci gaba da yin bambance-bambance kamar su "limamai" da "laity"? A kan wane tushe na Nassi ne muka raba jikin Kristi zuwa kashi biyu na mutane: "limamai" da "lalai"? Kari ga haka, idan kowane Kirista mai hidima ne, me ya sa ba a kyale mu mu yi wa juna hidima cikin hidimar coci?

6. Sabon Alkawari ya rubuta misalan inda Jibin Ubangiji ya kasance cikakken abinci a cikin mahallin farin ciki, zumuncin 'yan'uwa (Ayyukan Manzanni 2:46; 1 Korinthiyawa 10:16-22; 11:18-34).

Wannan da yake gaskiya ne, me ya sa muka mai da Jibin Ubangiji ya zama al'ada ta musamman da ma na sufanci? Me ya sa abin da muke yi na Jibin Ubangiji a yau ya zama kamar jana'iza fiye da biki? Me ya sa muka gaskanta cewa limaman da aka "tsarkake" ne kawai ke da 'yancin yin "sadar da sacrament" alhali Sabon Alkawari bai koyar da wannan ba?

7. Yesu ya koyar da cewa mutanensa ba za su ba ko kuma su dauki lakabi masu daraja wafanda suka bambanta da sauran 'yan'uwancin Kirista (Matta 23:6-12; Markus 10:35-45).

Wannan gaskiya ne, me ya sa da yawa shugabannin coci a yau suke ba wa kansu manyan lakabi kamar su "Reverend," "Minister," "Bishop," "Pastor," "Babban Fasto" [ko "Brother" (rd)]? Me ya sa suke ganin ya wajaba a gabatar da sunayensu da irin wadannan lakabi - musamman sa'ad da Sabon Alkawari ya hana shi?

8. Sabon Alkawari ya koyar da cewa Kiristoci su yi karimci ga 'yan'uwa masu bi da na waje (Matta 25:34-40; Romawa 12:13; 1 Timothawus 6:18; Titus 3:8, 14; Ibraniyawa 13:2; 1 Bitrus 4:9).

Wannan gaskiya ne, me yasa yawancin mu ba sa buƙe gidajenmu ga wasu? Me ya sa Kiristoci da yawa suke watsi da buƙatun juna? Me ya sa baƙo ya zama halin kirki da aka manta a yawancin majami'u? Tare da irin wannan rashin kauna da damuwa ga wasu, shin abin mamaki ne dalilin da yasa yawancin cocinmu suke sanyi da mutuwa? [Amma ba a taqaita ba ga wani abu da ke faruwa a gidan mutum. (rd)]

9. Ikkliya ta farko takan hadu kusan a cikin gidaje sabanin manyan gine-gine na addini (Ayyukan Manzanni 20:20; Romawa 16:5; 1 Korinthiyawa 16:19; Kolosiyawa 4:15; Filimon v.2; 2 Yahaya v.10). [Ba a ba da umarnin yin taro a cikin gidaje ba kuma watakila ya kasance duk abin da ke akwai. (rd)]

Wannan da yake gaskiya ne, me ya sa muke jin ya zama dole mu kashe makudan kuɗin Ubangiji kan gine-ginen coci da manyan cathedral wafanda za a iya amfani da su sau ɗaya

ko sau biyu kawai a mako? Shin wannan shine babban mai kula da albarkatun kuɗi da Allah ke bayarwa? Me yasa majami'u da yawa ke da babban kasafin kuɗi don ayyukan gine-gine, albashin ma'aikata, da kulawa fiye da na ma'aikatun mishan, talakawa, da ma'aikatun mutane? Menene wannan ya bayyana game da abubuwan da muka fi ba da fifiko?

Erkel ya kammala: "Gaskiya ita ce, mun gaji al'adu da ayyuka a cikin majami'u waɗanda kawai ba su da tushe a cikin Sabon Alkawari. Abin bakin ciki, yawancin mu ba su taɓa damuwa don yin tambaya ko bincika waɗannan hadisai ba. Amma idan za mu ga sabuntawar Ikilisiya na gaske, dole ne mu sake tunani game da wannan duka abin da ake kira "coci" kuma mu nemi mu bi duk abin da muka fada kuma mu yi bisa ga ka'idoji na Sabon Alkawari na Asia bakwai. Manzo Yohanna ya sanar da mu cewa ba dukkan alamu da ayyukan Ikklisiya na farko ba ne ya kamata a bi.

"Shin kuna shirye don kalubale kuma kuna shirye ku "gwada kome, ku riƙe abin da ke na gaskiya." (1 Tassalunikawa 5:21; A. M. 17:11)? . . . Akwai hanya mafi kyau! (www.5solas.org/media.php?id=82)

Shin Yan Bidi'ah Na Gaskiya Za Su Tashi?

David Bercot a cikin 'Yan bidi'a na gaske Don Allah Su tashi? Bugu na uku, 1989, Scroll Publishing, Amberson, PA yayi nazarin wasu koyarwa a Sabon Alkawari da Kiristoci na karni na farko suka gaskata kuma suka aikata. Ya ce "Kiristanci na farko juyin juya hali ne wanda ya mamaye duniyar duniyar kamar wuta ta busasshen katako. Kungiya ce ta kiyayya da ta kalubalanci cibiyoyi masu muhimmanci na al'ummar Romawa. Kamar yadda Tertullian ya rubuta: "Gasarmu ta ta'allaka ne da cibiyoyi na kakanninmu, da ikon al'ada, da dokokin mutum, da dalilai na masu hikima na duniya da kuma al'ada (p.5).

Wasu alamomin bambance-bambancen masu bi na farko masu aminci sune:

- a. Rabuwa da duniya
- b. Soyayya mara sharadi
- c. Amincewa da biyayya (shafi na 15)

"Saboda haka, abin ban mamaki ne cewa cocin bishara na zamani ya yi iƙirarin cewa Kiristoci na karni na farko suna koyarwa ne kawai da kuma aiwatar da al'adun zamanin. Wannan yana da ban mamaki musamman tun lokacin da Romawa suka soki Kiristoci da kishiyar hakan - don rashin bin ka'idodin al'ada na zamanin." (shafi na 25)

Yawancin Kiristoci a yau ba su bambanta da waɗanda ba Kirista ba masu ra'ayin mazan jiya sai dai suna zuwa coci akai-akai. Misali, suna:

- a. Kalli nishadi iri daya.
- b. Sun damu da matsalolin duniya iri daya.
- c. Suna da hannu sosai a cikin neman abin duniya na duniya. (shafi na 16)

Yawancin al'amuran al'adu da ke fuskantar Kiristoci na karni na ashirin, su ne batutuwan da suka fuskanci Ikkilisiya ta farko.

- a. Saki
- b. Zubar da ciki
- c. High fashion - low kunya
- d. Nishadi mai kima
- e. Ka'idodin Juyin Halitta
- f. Rashin daidaiton mutane
- g. Matsayin mata a addini (shafi na 26-38)

"Kiristoci na karni na farko suna da ka'idodi da ka'idodi daban-daban yayin da suka ki nishadi, girma da wadata yayin da suke daukar kansu baki a wannan duniyar." (shafi na 17) "Salon rayuwarsu ita ce hanyar wa'azi ta farko." (shafi na 39)

Shaidar (shaida) da salon rayuwar kiristoci na farko cikakkiyar mika kai ne wanda:

1. Matsayin tallafi na Ikkilisiya

Ikkilisiya [wadanda Allah (rd) ya sa cikin Almasihu] su ne wadanda kuke tarayya da su koyausha, wadanda suke da dabi'u da dabi'a iri daya kuma wadanda koyausha suke karfafa ku kuma suna karfafa ku ku kasance da aminci. Sun kasance kungiya mai ladabi amma ba su yi kokarin yin doka ko tsara adalci ba. Maimakon haka, sun dogara ga koyarwa mai kyau, misali da ikon Ruhu Mai Tsarki. (shafi na 42) Masu tuba dole ne su canza daga ciki ta hanyar canza zuciyarsu ba ta bin wasu kayyadaddun bukatu. (shafi na 43)

Shugabanninsu da ake kira masu kula da sojoji, masu tsaro, dattijai da fastoci (makiyaya) sun fito ne daga cikin majalisarsu. Karfinsu da rauninsu kowa ya san su. Wadannan mutanen sun koyar da magana da misali tun kafin su dauki aikin jagoranci da jagoranci. (shafi na 45) Abin da ya fi damun su shi ne zaman lafiyar kowane mutum da ke cikin ikilisiyarsu. Hakika, kila sun yi amfani da cikakken lokacinsu wajen yin wannan muhimmin aiki. Idan haka ne, watakila an tallafa musu bisa ga na gwauraye da marayu.9 (shafi na 47)

2. Sakon gicciye - Hanya mafi karfi ta bishara ita ce jimrewar wahala da mutuwa domin sun ki su yi musun Almasihu. (shafi. 49) Clement ya rubuta cewa ga matsakaita Kirista, "Za a iya wakilta gicciye ta wajen jimre wa aure da ma'aurata marasa bangaskiya, da biyayya ga iyaye marasa bangaskiya, ko kuma shan wahala a matsayin bawa a karkashin ubangidan arna. Dukan wadannan yanayi suna iya haifar da motsin rai da wahala ta jiki; sun kasance nau'i

mai sauki na gicciye ga duk wanda ya riga ya ba da kansa ya jimre azaba da mutuwa domin Kristi (Rom. (shafi na 50)

3. Imani cewa biyayya hadin gwiwa ce tsakanin mutum da Allah – Da farko, sabon Kirista yana tafiya kurkusa da Allah bisa ga ikonsa. Amma yayin da lokaci ya wuce, sukan fara ja da baya daga wannan dogaro. (shafi na 52) Martin Luther ya koyar da cewa mutum ba zai iya yin wani abu mai kyau da kansa ba kuma dukan sha'awa da ikon yin biyayya ga Allah sun fito ne daga wurinsa shi kadai.¹⁵ Kiristoci na farko sun gaskata akasin haka. Origen ya rubuta: "Ya [Allah] ya bayyana kansa ga waɗanda, bayan sun yi dukan abin da ikonsu zai yarda, suka furta cewa suna bukatar taimako daga wurinsa.¹⁷ (shafi na 53) ["Zan iya yin kome ta wurinsa wanda yake karfafa ni. (Filib. 4:13) (rd)] Ba roko ɗaya ba ne amma tsari ne na ci gaba. Kashe tafarkinmu na jiki zai yi zafi, kuma idan ba ma son mu sha wahala a ciki, kokawa da zunubanmu, to, Allah ba zai ba da iko ba (Rom. 8:13; 1 Kor. 9:27) 20 (shafi na 54) Mutum zai iya guje wa azaba da wahala idan suna so su yi haka, ta wajen musun Kristi. Amma mutum zai jure ta ta wajen dogara ga Allah.²¹ (shafi na 55).

Rubuce-rubucen Kirista na farko sun ci karo da imani na tauhidi haka in ji David Bercot. Ya bayyana guda biyar kuma ya ba da shaida:

1. Abin da Suka Gaskanta Game da Ceto

- a. Ta wurin bangaskiya kadai muka cece?

An gaya mana cewa "bayan Constantine ya lalata Ikilisiya, sannu a hankali ya fara koyar da cewa ayyuka suna taka rawa a cikin cetonmu. Daidaitaccen yanayin yanayin da aka zana shine nassi mai zuwa daga Francis Schaeffer's Yadda Ya Kamata Mu Rayu Sa'an nan? Bayan da ya kwatanta faduwar Daular Romawa da raguwar koyo a yamma, Scheaffer ya rubuta, "Na gode wa sashe na sufaye, da Helenanci. Duk da haka, Kiristanci na gaskiya da aka bayyana a cikin Sabon Alkawari sannu a hankali ya zama gurbatacce.

"Kamar Schaeffer, yawancin marubutan bishara suna ba da ra'ayi cewa imani cewa cancanta da ayyukanmu suna shafar cetonmu wani abu ne da sannu a hankali ya kutsa cikin coci bayan zamanin Constantine da faduwar Roma. Amma ba haka lamarin yake ba.

"Kiristoci na farko a dukan duniya sun gaskata cewa ayyuka ko [da (rd)] biyayya suna taka muhimmiyar rawa wajen cetonmu?" (shafi na 57) Polycarp ya rubuta "Wanda ya tashe shi daga matattu kuma za ya tashe mu – idan muka yi nufinsa kuma muka bi dokokinsa." (shafi na 58) Clement na Iskandari ya rubuta: "Dukan wanda ya sami [gaskiya] kuma ya bambanta kansa cikin ayyukan nagarta, zai sami ladan rai na har abada." Origen, Hippolytus, Cyprian da Lactantius duk sun rubuta a takaice. (shafi na 59)

- b. Wannan Yana nufin Kiristoci Suna Samun Ceto Ta Ayyuka?

A'a, Kiristoci na farko ba su koyar da cewa muna samun ceto ta wurin tara ayyuka nagari ba. (shafi na 60) Alal misali: Clement na Roma – “[Mu] ba a baratar da kanmu ba, ko kuwa da hikimarmu, da fahimtar ibada ko ayyukan da aka yi cikin tsarkin zuciyar; Haka ma Polycarp, Barnabas, Justin Martyr da Clement na Alexander jihar. (shafi na 61)

c. Shin Bangaskiya da Ayyuka Keɓaɓɓu ne?

A'a, amma "Augustine, Luther da sauran malaman tauhidi na yammacin Turai sun tabbatar mana da cewa akwai wani rikici marar sulhu tsakanin ceto bisa ga alheri da ceto da aka sharadi akan ayyuka ko biyayya. Sun yi amfani da wani nau'i na gardama da aka sani da 'karya mai zurfi,' ta hanyar tabbatar da cewa akwai yiwuwar biyu kawai game da ceto: ko dai (1) kyauta ne daga wurin Allah na ayyukanmu ko wani abu (2) da za mu sami kyauta daga wurin Allah. kyauta ba karamar kyauta ba ce don kawai tana da sharadi akan biyayya". (shafi na 62)

Kiristoci na farko sun gaskata cewa ceto baiwa ce daga Allah amma Allah yana ba da kyautarsa ga wanda ya zaba. Ya zaɓi ya ba wa waɗanda suke kauna, dogara da kuma yi masa biyayya. (shafi na 62)

Domin kawai mutum yana zaɓe a cikin bayarwa, ba ya canza kyautar zuwa lada. (shafi na 62)

d. Haka ne, amma Littafi Mai Tsarki ya ce...

- Ba duk wanda ya ce mini, 'Ubangiji, Ubangiji,' ne zai shiga Mulkin Sama ba, amma wanda ya aika nufin Ubana wanda ke cikin sama." (Mat. 7:21)
- Wanda ya jure har karshe zai sami ceto. (Mat. 24:13)
- Dukan waɗanda ke cikin kaburbura za su ji muryarsa, su fito - waɗanda suka yi nagarta, zuwa tashin rai, da waɗanda suka yi mugunta, zuwa tashin hukunci. (Yohanna 5:28, 29)
- Ga shi, ina zuwa da sauri, ladana yana tare da ni, in ba kowa gwargwadon aikinsa. (R. Yoh. 22:12)
- Ka kula da kanka da kuma koyarwa. Ku ci gaba a cikinsu, gama ta yin haka za ku ceci kanku da masu sauraronku. (1 Tim. 4:16)

Don haka, ainihin batun ba batun gaskata Nassosi ba ne, amma ɗaya ne na fassara nassi. Littafi Mai Tsarki ya ce "ta wurin alheri ne aka cece ku ta wurin bangaskiya, ba kuwa na kanku ba, baiwar Allah ce, ba ta ayyuka ba, kada kowa ya yi fahariya." (Afis. 2:8, 9) Duk da haka Littafi Mai Tsarki ya ce: "Kuna gani, ana barata mutum ta wurin ayyuka, ba ta wurin bangaskiya kadai ba." (Yak. 2:24) Koyarwar ceto ta mu [Kiristoci gabaɗaya amma musamman majami'ar Bercot] ta yarda da wannan furci na farko amma ta kawar da na biyu. Koyarwar Kirista ta farko ta ceto tana ba da nauyi daidai ga duka biyun. Har ila yau,

Kiristoci na farko ba su gaskata cewa mutum ya kazantar da kansa kuma ba zai iya yin wani abu mai kyau ba. (shafi na 64)

e. Za a iya Rasa Mutumin da Aka Cece?

Tun da Kiristoci na farko sun gaskata cewa ci gaba da bangaskiyarmu da biyayyarmu suna da bukata don samun ceto, a zahiri ya biyo bayan cewa sun gaskata cewa wanda “ceton” zai iya karewa ya bace. (shafi na 65)

Tertullian (c. 160 – c. 225) ya rubuta: “Wasu mutane suna yin kamar Allah yana karkashin wajibcin bayarwa ko da bai cancanci baiwar da ya nufa ba. Suna mai da 'yancinsa zuwa bauta... "A rubuce yake cewa, 'Duk wanda ya jure har karshe, shi ne zai tsira.' [Mat. 10:22] (shafi na 65)

Daya daga cikin nassosin da aka ambata Ibraniyawa 10:26: “Idan mun ci gaba da yin zunubi da gangan bayan mun sami sanin gaskiya, ba a bar hadaya domin zunubi.”

f. Kungiyar Masu Wa'azin Ceto Ta Alheri Kadai

Akwai wata kungiya, Gnostics, waɗanda suka koyar da cewa mutum ya kazantar da kansa kuma cewa ayyuka ba su da wata rawa wajen ceton mu. Sun yi da'awar cewa Allah ya bayyana musu ilimi na musamman da babban kungiyar Kiristoci ba su da shi. Sun gaskata cewa Allah, mahalicci, Allah ne na kasa, Allah dabam da Allah uban Yesu. Don haka, Allah na kasa ne ya halicci mutum wanda ya rikitar da al'amura kuma mutum ya lalace a sakamakon haka. Tun da yake mutum ya lalace a zahiri, Allah Dan ba zai zama mutum ba. Sai dai ya dauki kamannin mutum. [Ma'ana da shi nama ne, da bai zama marar zunubi ba. (rd)] (shafi na 66)

Manzo Yohanna ya ce: “Mayaudarai da yawa sun fita cikin duniya, waɗanda ba su shaida Yesu Kristi yana zuwa cikin jiki ba. (2 Yohanna 7) Gnostics su ne waɗanda suka yi musun cewa Kristi ya zo cikin jiki. (shafi na 67)

2. Abin da Suka Imani Akan Kaddara Da 'Yanci

a. Masu Imani Da 'Yanci

Kiristoci na farko sun kasance da karfi masu bi cikin 'yancin zaɓi. Alal misali, Justin Martyr ya yi wannan gardama ga Romawa: “Mun koya daga annabawa, kuma mun riƙe shi gaskiya ne cewa horo, horo da lada ana yin su bisa ga cancantar aikin kowane mutum. suna da ikon guje wa mugunta da zaɓe mai kyau ta wurin zaɓi na 'yanci, ba su da alhakin ayyukansu.² (shafi na 70) Clement 3, Archelaus 4, da Methodis 5. (shafi na 71) sun yi daidai da waɗannan ra'ayoyin.

Kiristoci na farko sun kafa imaninsu akan:

- Gama Allah ya yi kaunar duniya har ya ba da makaɗaicin Dansa, domin duk wanda ya gaskata da shi kada ya lalace, amma ya sami rai madawwami. (Yohanna 3:16)
- Ubangiji ba ya jinkirin cika alkawarinsa, kamar yadda wasu suka fahimci jinkiri. Yana hakuri da ku, ba ya son kowa ya halaka, sai dai kowa ya zo ga tuba. (2 Bitrus 3:9)
- Ruhu da amarya suna cewa, "Zo!" Kuma wanda ya ji ya ce, "Zo." Duk wanda yake jin kishirwa, bari ya zo. wanda kuma ya so, bari ya karbi kyautar ruwan rai kyauta. (Wahayin Yahaya 22:17)
- A yau ina kiran sama da kasa su zama shaidu a kanku cewa na sa a gaba gare ku rayuwa da mutuwa, albarka da la'ana. Yanzu ku zaɓi rai, ku da 'ya'yanku ku rayu. (Kubawar Shari'a 30:19)

b. Amma Littafi Mai Tsarki Bai Ce Ba...?

- Zaɓi rayuwa da za ku rayu.
- Ceto baya dogara ga sha'awar mutum ko kokarinsa ba.
- Allah ba Ya son kowa ya halaka sai dai ya zo ga tuba.
- Allah Ya yi rahama ga wanda Yake so. (shafi na 73)

Ikilisiyar farko ta gaskanta cewa Allah zai yi hukunci mai adalci amma alhakinmu ne mu rayu cikin adalci. Don haka, la'akari:

- Ya kai mutum, ya nuna maka abin da yake mai kyau. Me Ubangiji yake bukata a gare ku? Domin ku yi adalci, ku kaunaci jinkai, ku yi tafiya cikin tawali'u tare da Allahnku. (Mikah 6:8)
- Ga shi, yau na sa a gabanka rayuwa da wadata, da mutuwa da halaka. Gama ina umartar ku yau ku kaunaci Ubangiji Allahnku, ku yi tafiya cikin tafarkunsa, ku kiyaye umarnansa, da farillansa, da umarnansa. (Kubawar Shari'a 30:15-16)
- Kuna raina arzikin alherinsa, da hakurinsa da hakurinsa, ba tare da sanin cewa alherin Allah yana jagorantar ku zuwa ga tuba ba? Amma saboda taurinka da zuciyarka marar tuba, kana tara hasala a kanka domin ranar fushin Allah, sa'ad da shari'arsa mai adalci za ta bayyana. Allah "zai ba kowane mutum gwargwadon abin da ya yi." Ga waɗanda ta wurin nacewa cikin aikata nagarta suna neman ɗaukaka, da girma da dawwama, zai ba da rai madawwami. Amma ga masu son kai, waɗanda suka ki gaskiya, suka bi mugunta, za su sami fushi da fushi. (Romawa 2:4-8)
- Akwai babban bambanci tsakanin hango wani abu da haifar da shi. (shafi na 76)

3. Abin da Baftisma yake nufi ga Kiristoci na Farko

Maganar Yesu ga Nikodimu cewa dole ne a haifi mutum ta ruwa da ruhu, Kiristoci na farko sun fahimci dukan duniya cewa ana nufin baptisamar ruwa [Gr. baptizo - don nutsewa. (rd)]. (shafi na 77) Irenaeus ya rubuta: "Wannan rukunin mutane [Gnostics da suka ce ba za a iya

sake haifuwa ba ko kuma a sake haifuwa ta wurin baftisma ta ruwa] Shaidan ne ya sa wannan rukunin mutane ya ki yin baftisma da ke sake haihuwa ga Allah.1 (shafi na 77)

Kiristoci na farko sun haɗa abubuwa uku masu muhimmanci da baftisma ta ruwa kuma tun da yake wannan wanke-wanke bai bata wa kowane irin cancantar wanda ya yi baftisma ba, ana kiran baftisma akai-akai da “alheri.” (shafi na 78)

a. Gafarar zunubai - bisa ga abubuwa masu zuwa:

- Kuma yanzu me kuke jira? Tashi, a yi masa baftisma, ka wanke zunubanka, kana kiran sunansa. (Ayyukan Manzanni 22:16)
- Ya cece mu, ba domin ayyukan adalci da muka yi ba, amma domin jinkansa. Ya cece mu ta wurin wankewar sake haifuwa da sabuntawa ta wurin Ruhu Mai Tsarki. (Titus 3:5)
- Bitrus yana magana game da baftisma na Kirista ga Nuhu da rigyawa ya bayyana - Ruwa yana wakiltar baftisma wanda yanzu ya cece ku kuma - ba kawar da datti daga jiki ba amma alkawarin lamiri mai kyau ga Allah. Yana ceton ku ta wurin tashin Yesu Almasihu daga matattu. (1 Bitrus 3:21-22)
- “Ku tuba, a yi muku baftisma, kowane ɗayanku, cikin sunan Yesu Kiristi domin gafarar zunubanku. Za ku kuma karbi kyautar Ruhu Mai Tsarki.” (Ayyukan Manzanni 2:38)
- Sabuwar Haihuwa – Bisa ga kalmomin Yesu ga Nikodimu, Kiristoci na farko kuma sun gaskanta baptisamar ruwa ita ce tashar da aka sake haifuwar mutum. Irenaeus ya ambata hakan a cikin tattaunawa game da baftisma: “Da yake mu kutare ne cikin zunubi, ana tsarkake mu daga tsoffin laifofinmu ta wurin ruwa mai tsarki da kuma kiran Ubangiji. Ta haka ne aka sabunta mu a ruhaniya a matsayin jarirai na jarirai, kamar yadda Ubangiji ya ce: ‘Sai dai an sāke haifar mutum ta ruwa da Ruhu, ba zai shiga Mulkin sama ba, sai dai in ba a sake haifuwa ta wurin ruwa da ruhu ba, ba zai shiga Mulkin sama ba (Yoh.
- Hasken Ruhaniya - Sun gaskanta cewa sabon wanda aka yi baftisma, bayan ya karbi Ruhu Mai Tsarki yana da karin hangen nesa na al'amura na ruhaniya.
- Baftisma Ba Komai Ba Ne Bidi'a - Baftisma shine al'adar farko ta allahntaka wanda sabon mai bi ya wuce daga zama tsohon mutum na jiki zuwa zama sabon mutum na ruhu. Ba su raba baftisma da bangaskiya da tuba ba. Sun koyar da cewa Allah ba ya bukatar gafarar zunubai don kawai mutum ya yi baftisma.6 (shafi na 80)
- An La'anta Waɗanda Ba Su Yi Baftisma Ta atomatik ba? - Kiristoci na farko sun gaskata cewa Allah zai yi abin da yake kauna da adalci ga arna waɗanda ba su taba samun zarafin ji game da Kristi ba.
- Haikalin Bishara na Wuta - Gabadaya mu masu shelar bishara mun ki bukin tarihi na sake haifuwar baftisma kuma mun haɓaka bikin namu na musamman - kiran bagadi. Lokacin da aka tambayi Bitrus "Me za mu yi?" Bai ce ka zo gabanka ka gayyaci Yesu cikin zuciyarka ba. A'a, ya gaya musu "Ku tuba, kuma a yi wa kowannenku baftisma cikin sunan [iko (rd)] na Yesu domin gafarar zunubai. Ayukan Manzanni 2:38 "A gaskiya, kiran bagadi da addu'o'in da ke hade da juna sune samfurin farkawa na

karni na sha takwas da goma sha tara. (shafi na 82) [Dubi darasin Littafi Mai Tsarki Baftisma cikin Kristi]

4. Wadata: Ni'ima Ko Tarko

Masoyi, ina yi muku addu'a da wadata a cikin kowane abu, kuma ku kasance cikin koshin lafiya, kamar yadda ranku ya wadata. (3 Yohanna 2) Yohanna yana yi musu alkawarin wadata da lafiya daga wurin Allah, bisharar lafiya da wadata? Wadannan su ne wasu sassa na Littafi Mai Tsarki. (shafi na 84)

- Domin son kuɗi tushen kowane irin mugunta ne. Wadansu mutane, suna marmarin kuɗi, sun rabu da bangaskiya, sun huda kansu da bakin ciki da yawa. (1 Timothawus 6:10)
- Ka kiyaye rayuwarka daga son kuɗi, kuma ku gamsu da abin da kuke da shi. (Ibraniyawa 13:5)
- Kada ku tara wa kanku dukiya a duniya, inda asu da tsatsa ke lalatar da su, inda barayi kuma suke shiga su yi sata. Amma ku tara wa kanku dukiya a sama, inda asu da tsatsa ba su hallaka, kuma inda barayi ba sa shiga su yi sata. Domin inda dukiyarku take, nan kuma zuciyarku za ta kasance. (Matta 6:19-21)
- Ba wanda zai iya bauta wa iyayengiji biyu. Ko dai ya fi ɗaya, ya so ɗayan, ko kuma ya yi biyayya ga ɗayan, ya raina ɗayan. Ba za ku iya bauta wa Allah da Kuɗi ba. (Matta 6:24)
- Amma idan muna da abinci da tufafi, za mu gamsu da wannan. Mutanen da suke so su yi arziki sun faɗi cikin jaraba da tarko, da sha'awoyi masu yawa na wauta da masu lahani waɗanda suke jefa mutane cikin halaka da halaka. (1 Timothawus 6:8-9)
  - a. Hatsarin Wadata – Hamisu (kafin 150 AD) ya rubuta cewa: “Wadannan su ne waɗanda suka yi imani da gaske, amma kuma suna da arziki na wannan duniya. Sa’ad da wahala ta zo, sai su yi musun Ubangiji saboda dukiyoyinsu da kasuwancinsu.... Saboda haka, waɗanda suke da wadata a wannan duniyar ba za su iya amfani ga Ubangiji ba sai an fara yanke dukiyarsu.”³ (shafi na 85) Allah ba Ya hukunta talauci. Ya la'anci sha'awa ko son dukiya. Bulus a Afisawa 4 ya shawarci Kiristoci su yi aiki don su ba da wasu. (rd) Amma ta yaya mutum zai ba da Allah? Idan dukiya ta Allah ce, Kirista ba zai iya rasa ta ta wajen yin biyayya ga Kalmar Allah da kuma raba dukiyarsa ga matalauta ba. (shafi na 87)
  - b. Menene Bambanci Tsakanin Sakonsu Da Sakon Yau A Yau bisharar wadata ta ce "Ubangiji ya ci gaba, 'Kana ce, Shaidan, ka ɗauke hannunka daga kuɗina!' domin Shaidan ne yake hana shi zuwa gare ku, ba ni ba.”¹⁰ (shafi na 88).
  - c. Shin Kiristoci Sun Ji daɗin Lafiya - Wasiku da Kiristoci na farko suka rubuta sun shaida cewa sun sha wahala daga annoba da bala'o'i da sauran 'yan Adam suka sha. (shafi na 89)

5. Shin Halin Tsohon Alkawari Har yanzu yana da Kyau?

John Calvin ya koyar da karfi cewa akwai ɗan bambanci tsakanin su biyun [ɗabi'ar Tsohon Alkawari da Sabon Alkawari (rd)].¹ (shafi na 91) Duk da haka, fahimtar Kiristoci na farko

shine cewa koyarwar dabi'a ta Kristi ta zarce koyarwar dabi'a na Tsohon Alkawari kamar yadda koyarwar Kristi ta tafi zuwa ma'anar ruhaniya. (shafi na 92)

Marubucin ya yi tambayoyi da yawa

- a. Menene Yesu yake nufi sa'ad da ya ce "Kada ku rantse"? [Asali rantsuwa na nufin yin kira ga Allah domin ya tabbatar ko ya tabbatar da maganar da mutum ya yi. A yau ya bayyana yana nufin "Shin abin da za ku fadi gaba daya gaskiya ne? Maganar "Kamar yadda Allah ne shaidana" ya bayyana yana isar da ainihin ma'anar rantsuwa. (rd)].
- b. Shin Yaki Ba daidai bane? [Allah ya yi amfani kuma mai yiwuwa har yanzu yana amfani da al'ummai don samar da yanayi da za a iya cika nufinsa. (rd)]
- c. Yaya Ya Kamata Kirista Ya Kalli Hukumcin Jari? [Allah ya sanya gwamnati ta kawo tsari daga hargitsi. (rd)]

Kiristanci na Arna? Binciko Tushen Ayyukan Cocinmu,

Frank Viola da George Barna sun yi nazarin wasu rubuce-rubuce a karni uku na farko don su ga ko za su iya ba da kuma fahimi game da koyarwa da ayyukan Kiristoci na karni na farko. A cikin littafinsu Pagan Christianity? Binciken Tushen Ayyukan Cocin mu, 1998, Tyndale House Publishing, Inc. sun gabatar da tuhume-tuhume cewa ayyukan yau sun ci karo da koyarwar Littafi Mai Tsarki da ayyukan karni na farko.

"Lokaci ya yi da jikin Kristi ya tuntubi Kalmar Allah da tarihin Ikilisiya don isa ga fahimtar abin da za mu iya da ya kamata mu yi da kuma abin da ba za mu iya ba kuma bai kamata mu yi ba." (Gabatarwa shafi na xxvii) [Yakamata a yi taka tsantsan wajen dogaro da tarihi domin sau da yawa yana nuna munanan ayyuka da koyarwa maimakon gaskiya. (rd)]

Kiristanci na Arna? zargin cewa yawancin ayyuka da ayyuka na ikilisiyoyi na yau sun ci karo da ayyuka da koyarwar Littafi Mai Tsarki. Sun kuma yi zargin cewa ta hanyar amfani da hanyar sakon sako na hujja, ana fitar da nassi daga mahallin don tallafawa koyarwa da/ko aiki.

Yankunan da ake kalubalantarsu sune:

- Gine-ginen Coci
- Tsarin Ibada
- Ibada
- Fasto
- Tufafin safiyar Lahadi
- Ministocin Waka
- Zakka da Albashin Malamai
- Baftisma

- Jibin Ubangiji
- Ilimin Kirista
- Hanyar fahimtar Sabon Alkawari

[Lura: Ba za a iya yarda da wadannan tuhume-tuhumen a makance ko a ki su ba haka nan ayyukan cocinmu na yanzu. Saboda haka, nassosin da marubucin ya yi amfani da su da ke goyon bayan tuhume-tuhumensa dole ne a kiyaye su a cikin mahallin, a bincika, haɗe da kudurin masu sauraro waɗanda aka rubuta musu, matsalolin da ake magana da su da kuma tattauna da wasu Kiristoci. Ajiye a bude. Kula da hadisai na sirri a cikin fassararmu. Riƙe kowane canje-canjen da aka ba da shawara, idan akwai, har sai an kammala duk bincike. Sannan bita azaman jimillar fakitin. (rd)]

Gine-ginen Coci

"Addinin Yahudanci na d ƙ a ya dogara ne akan abubuwa uku: Haikali, firistoci da hadaya. Lokacin da Almasihu ya zo, ya kare duka ukun ta wurin cika su a cikin kansa. Shi ne haikalin wanda ya kunshi sabon gida mai rai da aka yi da duwatsu masu rai - "ba tare da hannu ba." Shi ne firist wanda ya kafa sabon firist. Shi ne cikakke kuma ya gama hadaya. 1 Saboda haka, Haikali, da Kristi, da dukan sadaukarwa na Yahudanci. Kristi shi ne cikawa da kuma gaskiyarsa duka.³ Ana iya faɗi daidai cewa Kiristanci shine addini na farko da ba na haikali ba da ya taɓa fitowa a cikin littafinsa na 6 Arthur Wallis a cikin The Radical Christian, a shafi na 83 ya rubuta "A cikin Tsohon Alkawari, Allah yana da Wuri Mai Tsarki ga mutanensa, a cikin Sabon, Allah yana da mutanensa a matsayin Wuri Mai Tsarki." 10-10.

Bayan halaka Urushalima Yahudawa Yahudawa sun ragu kuma Kiristoci na Al'ummai da suka fito daga arna sun yi fice sosai.

Clement na Alexander [haɗin kai al'adun falsafar Girkanci tare da koyaswar Kirista (Wikipedia/wiki/clement_of_alexander da wiki/platoism) shi ne mutum na farko da ya fara amfani da kalmar "je coci."

Lokacin da aka haifi Kiristanci, shi ne kawai addini a duniya wanda ba shi da abubuwa masu tsarki, babu masu tsarki kuma babu wurare masu tsarki.¹⁸ Kiristanci da ya ci daular Roma ainihin motsi ne na gida.²² Ibada, saboda haka ba a sarari, kuma ba a fitar da shi daga jimlar rayuwa. A cikin Littafi Mai-Tsarki, Kiristoci 'wuri mai tsarki' suna ko'ina kamar Ubangijinsu da ya hau. Ibada ba abu ne da ke faruwa a wani wuri a wani lokaci ba. (Ka koma Yohanna 4) Rayuwa ce. Bauta tana faruwa a ruhu da zahiri a cikin mutanen Allah, domin a nan ne Allah yake rayuwa a yau. [bayani na 17 Dubi JG Davis, Yin Amfani da Gine-ginen Coci, 3-4] (shafi na 14)

A karni na biyu da na uku wani canji ya faru. Kiristoci sun soma ɗaukan ra'ayin arna na girmama matattu.³⁰ Daga baya an ɗauki wuraren binne su a matsayin "sarari mai tsarki" wanda ya sa aka gina kananan abubuwan tarihi da wuraren ibada don girmama matattu. (shafi na 15-16)

Kafin Constantine ya ba su 'yanci daga tsanantawa, Kiristoci 'yan tsiraru ne da aka raina. Amma daular Roma ta rabu tsakanin maguzawa da kiristoci kuma Constantine ya bukaci ya hada ta. [A kokari na hade ta, ya kafa cocin jiha kuma ya fara hada koyarwar Kirista da na arna ta hanyar canza ayyukan arna da sunayen Kirista. (rd)] Ya kuma fara gina gine-ginen coci. Don haka, da a ce Kiristoci suna da gine-ginensu masu tsarki kamar yadda Yahudawa da arna suka yi, da bangaskiyarsu za ta zama halal ne." (shafi. 18) [Wannan ji yana faruwa a yau. Saboda haka, ta wajen mai da hankali ga gine-gine za mu iya raba hankali ga Kristi. (rd)]

Gine-ginen cocin Constantine suna da fa'ida da ban sha'awa da aka yi su da tsarin basilica (Ginayen gwamnati na yau da kullun da aka tsara bayan haikalin arna).⁸⁰ Sun kasance masu ban al'ajabi don zazzage taron jama'a masu tsauri don kallon wasan kwaikwayo. Wannan shi ne daya daga cikin dalilan da ya sa Constantine ya zaɓi tsarin basilica.⁸⁵ Basilica kuma ta kyale rana ta fado kan mai magana sa'ad da ya fuskanci ikilisiya.⁸⁶ (shafi na 22)

Basilica ta Kirista tana da wani dandali mai tsayi tare da bagadi da kujera bishop, cathedra ko kursiyin.⁹⁴ Wannan kujera ta maye gurbin kujerar shari'a ta Basilica ta Romawa.⁹⁵ Saboda haka iko da iko ya rataya akan kujera. Daga wannan wurin bishop ya gabatar da hudubarsa.⁹⁷ (shafi na 23) Kujera ko mimbari ya daukaka malaman addini zuwa matsayi mai girma ta haka ya sanya shi girma kuma sama da sauran bayin Allah. Sa'an nan kuma pew ya hana fuska da fuska, shiga ko zama alamar rashin jin dadi da rashin jin dadi yana mai da bautar kamfani ya zama wasan 'yan kallo.¹⁷⁵ (shafi na 34).

Zuwan ginin cocin ya kawo sauye-sauye masu mahimmanci ga ibadar Kirista:

- a. An shigar da al'adun kotun sarki a cikin liturgy.
- b. Candles sun bayyana biyo bayan al'adar daukar kyandir a gaban kofar sarki.
- c. Turare lokacin da malamai suka shiga daki.
- d. Tufafi na musamman sun yi kama da na jami'an gwamnatin Roma.
- e. Kiɗa na tsari don farkon sabis ta kungiyar mawaƙa.
- f. Kwararrun limaman coci sun yi "sabis na ibada" tare da maye gurbin shiga fili da kusancin duk masu ibada.

Kamar yadda wani malamin Katolika ya rubuta, tare da zuwan Constantine, "al'adu daban-daban na al'adun Romawa daban-daban sun shiga cikin liturgy na Kirista ... har ma da bukukuwan da ke cikin tsohuwar bautar sarki a matsayin allahntaka sun sami hanyar shiga cikin bautar coci, kawai a cikin tsarin su na duniya. Bauta ta fara zama marar tarayya. Saboda haka, wani aiki da aka yi a wani wuri kuma an cire shi daga rayuwar yau da kullun (shafi na 38)

Tsarin Ibada

Taron Ikkilisiya na farko an yi masa alama da bacin rai, 'yanci, aiki kowane memba, fa'ida da sa hannu a bude. (shafi na 50)

Yi la'akari:

- 1 Korinthiyawa 12:14 Yanzu jiki ba ya kunshi gaba ɗaya ba, amma na da yawa.
- 1 Korintiyawa 12:18 Allah ya shirya gabobin jiki, kowannensu kamar yadda ya so.
- 1 Korintiyawa 12:27 Yanzu ku jikin Almasihu ne, kowannenku kuwa gabobinsa ne.
- 1 Korintiyawa 12:31 Amma ku yi marmarin samun baiwa mafi girma.
- 1 Korinthiyawa 13:13-14:1 Yanzu kuma waɗannan ukun sun tabbata: bangaskiya, bege da kauna. Amma mafi girman waɗannan shine soyayya. Ku bi hanyar kauna kuma ku yi marmarin baye-bayen ruhaniya, musamman baiwar annabci.

1 Korinthiyawa 14:12 Ku yi kokari ku kware a cikin baye-bayen da suke gina ikilisiya, [Kirstoci masu taruwa (rd)].

Bulus yana magana game da ayyukan ikilisiyar da aka taru ya ce "Sa'ad da kuka taru, kowa yana da wakar yabo, ko kalma ta koyarwa, wahayi, harshe [harshe bakon ga ko dai mai magana ko mai ji saboda haka yana bukatar fassarar. (rd)] ko fassarar. Duk waɗannan dole ne a yi su domin karfafa ikkilisiya. Ku yi shuru a cikin ikilisiya, ku yi magana da kansa, sai annabawa biyu ko uku su yi magana a hankali, sauran kuma su auna abin da aka faɗa a hankali.

To, mene ne batutuwan da yake bayarwa?

- Lokacin da kuka taru, Kirstocin Koranti suka Taru
- Kirstoci maza da mata suna da gaba ɗaya shiga
  - waka >
  - Kalmar koyarwa >> ayyuka daban-daban dangane da
  - wahayi >> ayyuka na mutum, kyautai.
  - harshe ko tafsiri >

Ayyukan Ikilisiya na yau sun sake fasalin taron zuwa kashi biyu:

- a. Nazarin Littafi Mai Tsarki inda aka yarda mata su yi magana
- b. Hidimar Ibada inda ba a basu damar yin magana ba
  - Dole ne a yi waɗannan duka don karfafa waɗanda suka taru.
  - Kada mu daina haduwa, kamar yadda wasu ke yi, sai dai mu kwadaitar da juna - da ma dai kamar yadda kuka ga yini na gabatowa. (Ibraniyawa 10:25)

Ka kawar da sauye-sauye na zahiri da ke sa kowane hidimar coci mai zanga-zanga ya bambanta za ka ga ainihin liturgy iri ɗaya [wani tsari (rd)] amma ba dole ba cikin tsari ɗaya: (shafi na 48-50)

- Gaisuwar da mutum ya shiga ginin
- Addu'a da / ko karatun nassi
- Sabis na waka
- Sanarwa
- Bayarwa
- Wa'azi
- Benediction

To, daga ina ne tsarin bautar zanga-zangar ya samo asali?

1. Yana da tushen sa a cikin tsakiyar Katolika Mass9 wanda ya hada

- a. Tufafin arna
- b. Amfani da turare da ruwa mai tsarki a cikin ayyukan tsarkakewa
- c. Kona kyandir a cikin ibada
- d. Gine-gine na Roman Basilica
- e. Dokar Roma a matsayin tushen "dakar canon"
- f. Sunan Pontifex Maximus ga shugaban bishop
- g. Ayyukan arna don Mass17 (shafi na 53)

2. Luther ya zagi ma'aikata da ma'aikatan shugabancin Roman Katolika da koyarwarsa akan Eucharist. Saboda haka, ya mai da wa'azi, maimakon Eucharist, cibiyar taro.²⁶ "Ikilisiya ta Kirista ba za ta taru ba tare da yin wa'azin Kalmar Allah da addu'a ba, ko ta yaya a takaice"...

Manyan canje-canjen da Luther yayi ga Mass na Katolika [Eucharistic ko Jibin Ubangiji (rd)] sune:

- a. An yi cikin yaren mutane
- b. Yayi wa'azin tsakiya
- c. Gabatar da [komawa zuwa (rd)] wakar jama'a
- d. Ya kawar da ra'ayin cewa Mass hadaya ce ta Kristi
- e. An yarda ikilisiya ta ci gurasa da kokon, maimakon firist kawai. (shafi na 55)

3. Calvin ya kawar da kungiyar mawaka da kungiyar mawaka kamar yadda ba a ambata a sarari a Sabon Alkawari ba.⁶⁴ (shafi na 58).

4. Masu tsattsauran ra'ayi na Calvin sun bar riguna, gumaka, da kayan ado. Sun kuma ladabtar da su ta hanyar sanya hannun jari da tarar mambobin da ba su yi wa'azin safiyar Lahadi ba.^{88, 89} (shafi na 63).

5. Mabiyan Methodist sun yawaita ibadar yammacin Lahadi.⁹⁸ (shafi na 64).

6. 'Yan Farko-Revivalists sun canza manufar wa'azi zuwa wa'azin bishara.¹⁰¹ (shafi na 65).

7. Methodists da Frontier Revivalists sun haifi "kiran bagadi." 112 (shafi na 66) Ana magana da shi a matsayin "benci mai damuwa" na Charles Finny.113 Mafi mahimmanci na Finley shine pragmatism idan wani abu yana aiki, ya kamata a rungumi shi ba tare da la'akari da la'akari da dabi'a ba. (shafi na 68) Frontier-Revivalism na Amurka ya mayar da ikkilisiya ta zama tashar wa'azi kuma ta rage kwarewar taro na ingantawa zuwa aikin bishara.125 Ya haifar da mutuntaka na mimbari a matsayin abin jan hankali ga ikkilisiya. A sakamakon haka, habakar juna na kowane memba yana aiki don bayyana Yesu Kristi tare da haɗin gwiwa kafin gwamnatoci da iko suka bace.127 (shafi na 69)

8. DL Moody a karshen 1800 ya gabatar da "addu'ar mai zunubi"136 kuma Billy Graham ya sabunta fasahar Moody bayan shekaru hamsin.137 (shafi na 70)

9. Tun daga shekara ta 1906 kungiyar Pentikostal ta kaddamar da daga hannuwa, raye-raye cikin tsalle-tsalle, tafa hannu, magana cikin harsuna [ba wani yare da aka sani ba amma gibberish (rd)] da kuma amfani da tambourine. (shafi na 72)

Don haka, tsarin bautar da ke nuna rashin amincewa shi ne: (shafi na 73-77).

- a. Wani limamin coci ne ya jagoranta kuma ya jagorance shi.
- b. An mai da wa'azin cibiyar ibada ce da ake iya tsinkaya sosai, ta zahiri da injina, ba tare da kwatsam ba.
- c. An danne habakawar juna tare da sa hannun membobi don haka ya yi shiru.
- d. Liturgi mai wucewa tare da iyakantaccen ayyukansa yana nuna sanya sa'a guda a kowane mako shine mabuɗin rayuwar Kirista mai nasara.

Hudubar

Ta hanyar kawar da wa'azin, halartar hidimar safiyar Lahadi ba za ta ragu ba saboda wa'azin shi ne ginshikin liturgy na masu zanga-zangar. (shafi na 85) Hakika ya bata manufar da Allah ya tsara ikilisiya don taruwa kuma ba shi da alaƙa da ci gaba na ruhaniya na gaske. (shafi na 86-87)

- a. Abu ne na yau da kullun - sau ɗaya a kowane mako.
- b. Mutum ɗaya ne ke bayarwa - kwararren mai magana.
- c. Ana isar da shi ga masu sauraro masu hankali - magana ɗaya, ko lacca.
- d. Siffar magana ce da aka noma - kayyadaddun tsari a kusa da maki 3 zuwa 5.

Akasin haka, wa'azin manzanni ita ce: (shafi na 88).

- a. Bazuwa.
- b. An ba da shi a lokuta na musamman don magance takamaiman matsaloli.
- c. Extemporaneous ba tare da rhetorical tsarin.
- d. A cikin hanyar tattaunawa tare da tambayoyi da katsewa daga masu sauraro.

An samo tarihin farko na tushen wa'azi na yau da kullun na Kirista a karni na biyu.¹⁴ Clement na Iskandari ya yi bakin ciki cewa wa'azin bai canja Kiristoci ba.¹⁵ (shafi na 89)

Ruwan wa'azin yana komawa ga malamai masu yawo, waɗanda ake kira sophists, na karni na biyar BC. Sun kasance kwararrun mahawara ta amfani da rokon motsin rai. Siffar jiki da wayo don “sayar da” gardamarsu.¹⁸ Wannan ya haifar da ajin maza waɗanda suka zama kwararrun kalmomi masu kyau, “nano salon don salo.” Sun kasance kwararru a cikin kwaikwayi maimakon kayan aiki. 20 Sophists an gano su da tufafi na musamman, suna da kayyadaddun mazaunin inda suke ba da wa'azi na yau da kullun ga masu sauraro iri ɗaya kuma suna samun kuɗi mai yawa. (shafi na 89)

Kusan karni ɗaya bayan haka Aristotle ya ba da furuci da jawaban mai maki uku.²² Mawaƙa za su iya sa taron jama'a su tashi ta wurin iya magana mai karfi.²⁷

Nau'in wa'azin Girkanci ya sami hanyar shiga cikin cocin Kirista a kusan karni na uku... a buɗe tarurrukan sun fara karewa, kuma taron majami'u ya kara zama na liturgical [sha'idodin da aka tsara don hidimar addini ko bautar jama'a (rd)] suna haɓaka zuwa "sabis." (shafi na 91) Wannan sabon salo ya jaddada zafafan kalamai masu kyau, nahawu na yau da kullun, balaga mai fure, da magana ɗaya. (shafi na 92)

Irin wannan koyarwa ko wa'azi ya yi mummunan tasiri a kan coci:

- a. Yana sa mai wa'azi ya zama mai yin nagarta.
- b. Yana karfafa wucewa ta haka yana shakuwar hidimar juna da buɗe taron membobin.
- c. Yana kiyaye malamai ko da ba a kira irin wannan ba.
- d. Yana debawa tsarkaka.
- e. Yana samar da darussa marasa amfani.

Fasto

Cire fasto/shugaban zamani da Furotesta kamar yadda muka sani zai mutu. Shi ne siffa ta Kiristanci na Furotesta, babban wurin zama, babban jigo, da kuma cibiyar cocin zamani. Babban abin ban mamaki shi ne cewa babu aya ɗaya a cikin dukan Sabon Alkawari da ke goyon bayan irin wannan. Duk da haka, fasto na Littafi Mai Tsarki. (shafi na 106-7) Kula:

Afisawa 4:11 “Ya bada wasu a matsayin manzanni, wasu kuma annabawa, wasu kuma masu bishara, wasu kuma fastoci da malamai” ita ce aya kaɗai da ake amfani da fasto. [Wannan kalmar Helenanci na fasto, poiména, an fassara shi azaman makiyayi a cikin mahallin jagora iri ɗaya da aka ambata a cikin Afisawa a cikin 1 Bitrus 2:25. (rd)]

- a. Kalmar jam'i ce.
- b. Yana nufin makiyayi (masu) kwatanci mai kwatanta aiki.⁴

Makiyaya na karni na farko (fastoci) dattawan gida ne (presbyters) da kuma masu kula (masu kula, masu hidima) na coci. Ayyukan su ya yi hannun riga da aikin fasto na zamani⁹ [a yawancin majami'u masu zanga-zangar. (shafi na 108)

Ana iya gano tsaba na fasto na wannan zamani a zamanin Sabon Alkawari. Diyoctrefis, wanda “yana son [d] ya sami fifiko” a cikin ikilisiya (3 Yohanna 9-10).¹² (shafi na 109).

Har zuwa karni na uku, Ikkilisiya ba ta da shugabanci a hukumance. Cewa tana da shugabanni babu jayayya. Amma shugabanci ba na hukuma ba ne ta yadda babu “ofisoshin” addini ko ramummukan zamantakewa da za a cika.¹³

Kungiyoyin addini ne ba tare da firist, haikali ko hadaya ba.¹⁴ (shafi na 109-110) [Jagoranci aiki / aiki ne ba matsayi ba. (Dubi darasin BibleWay Ayyukan Makiyayan Allah (rd))]

Ignatius na Antakiya (35-107) ya taimaka wajen kaura zuwa ga shugaba guda. Ya daukaka daya daga cikin dattawan kowace ikilisiya fiye da sauran. Daga nan ana kiran dattijon dattijon bishop [kalmar mai kula (rd)].²⁰ (shafi na 110-111) Ignatius ya dauka cewa wannan ya zama dole don a gyara koyarwar karya da kuma kafa hadin kai na coci.²⁷ (shafi na 112).

Daga karshe bishop ya zama babban mai gudanarwa da rarraba dukiyar cocin.¹³ Ta haka ne ya zama babban fasto na coci – kwararre a cikin ibada (mai magana da yawunsu).³⁶ (shafi na 112).

Clement na Roma, wanda ya mutu a cikin kusan 100, an lasafta shi da yin bambanci tsakanin shugabanni da wadanda ba shugabanni ba, Laity³⁸ tare da Tertullian (c. 160 - c. 225) shi ne na farko da ya yi amfani da limamai.⁴⁰ (shafi na 113-114).

Bayan da majalisar Nicaea (325) bishop ya wakiltar alhakin jibin Ubangiji ga presbyters, mataimakin bishops.⁵³ (shafi 114).

Cyprian na Carthage [karni na uku] ya yi gardama akan gadon bishops da ba a karye ba wanda ya koma ga Bitrus.⁶⁰ (shafi na 115).

A karni na huɗu, cocin ya bi misalin Daular Roma. Sarkin sarakuna Constantine ya shirya cocin zuwa dioceses [dioceses "hukuncin gwamna" www.etymonline.com (rd)] tare da tsarin gundumomin yankin Roman. Daga baya Papatoma Gregory ya tsara hidimar dukan coci bisa ga dokar Roma.⁸¹ (shafi na 119).

Constantine ya ba wa bishop na Roma iko fiye da yadda ya ba gwamnonin Romawa. Suna da martabar ma'aikatan coci, aji da aka fi so, ikon manyan masu hannu da shuni da kuma karin aiki fiye da kira.⁹⁹ Sakamakon net yana da ban tsoro: (shafi.

Limamai/Malamai ya kara tabarbarewa yayin da malaman addini su ne shugabanni da aka horar da su, masu kula da addini - masu mulki da malaman al'umma. Sun mallaki kyaututtuka da alherin da ba su samuwa ga kananan mutane. 'Yan'uwa Kiristoci ne masu daraja na biyu, wafanda ba a horar da su ba.103 (shafi na 122) Wannan ya ba da damar na da rukunin 'yan'uwa masu tsarki na ruhaniya na "tsarkakakkun mutane."108 A karni na huɗu an kawata bikin nadin da tufafi na alama da na al'ada.

- Bambancin limaman coci/'yan'uwa da ba na Nassi ba ya yi lahani marar iyaka ga jikin Kristi. (shafi na 136-137) Ya raba Kiristoci zuwa Kiristoci na farko da na biyu. Ya shaka aiki na daidai kuma ya sa koyarwar ba ta da tasiri cewa kowane memba yana da hakki da kuma damar yin hidima a taron coci. Matsayin Fasto/Mai wa'azi yana hamayya da shugabancin Kristi mai aiki a cikin ikilisiyarsa.188
- An haifi fasto na yanzu daga tsarin mulkin bishop guda daya wanda Ignatius da Cyprian suka fara haifarwa, wanda ya zama presbyter na gida, wanda a tsakiyar zamanai ya girma ya zama limamin Katolika. A lokacin gyarawa an sake shi daga firist zuwa "mai-wa'azi," "mai hidima," a karshe kuma "fastoci". (shafi na 141)

"Firistoci na Katolika suna da ayyuka bakwai a lokacin gyarawa.208 Fasto mai zanga-zangar yana daukar kansa duka wafannan ayyuka tare da wasu lokuta yakan albarkaci al'amuran jama'a. Wadannan ayyuka sun kasance: (shafi na 141)

1. Wa'azi
2. Sacraments
3. Addu'a ga garken
4. Rayuwa mai tarbiyya mai tarbiyya
5. Ayyukan coci
6. Tallafawa talakawa
7. Ziyartar marasa lafiya

Tufafin safiyar Lahadi

Kowace safiya Lahadi, miliyoyin Furotesta a duk fadin duniya suna sanya tufafi mafi kyau don halartar cocin safiyar Lahadi.1 Asali yin ado don kowane lokaci zabi ne kawai ga masu hannu da shuni. Wannan ya canza tare da kirkira masana'antar masana'anta da habaka al'ummomin birane.6 Kyawawan tufafi sun zama mafi araha ga talakawa. An haifi 'yan aji na tsakiya kuma suka fara yin koyi da 'yan sarki masu hassada.7 (shafi na 148) Fastocinsu sun bambanta muhimmancinsu ta wurin tufafinsu na musamman.

Koyaya, suturar tana wakiltar: (shafi na 148-150)

- a. Rarraba tsakanin masu zaman kansu da masu tsarki.
- b. Kaunar cewa muna da kyau saboda tufafinmu, ta haka zai yiwu mu rufe kasa da rayuwar ibada.
- c. Bambance-bambance a cikin azuzuwan zamantakewa da/ko launin fata.

d. Rudi na karya cewa mutum ba shi da "rashin girmamawa" ta hanyar sa tufafin da ba na yau da kullun ba [ba sa mafi kyawun mu (rd)].

[Lura: Yakub 2:1-2 ya yi gargadi game da hali na jin ya fi wasu, bangaranci da raina matalauta da kuma "marasa sa'a." (rd)]

Clement na Iskandari ne ya yi gardama cewa limamai su sa tufafi mafi kyau fiye da 'yan boko.²⁶ (shafi na 150) Firist da diakoni sun soma amfani da rigar Romawa a hankali bayan kaura da Konstantina ya yi zuwa Konstantinoful. 29 Jerome (wato na 342-420) ya ce limaman coci kada su taba shiga cikin Wuri Mai Tsarki sanye da riguna na yau da kullum.³⁴ (shafi na 151) A tsakiyar zamanai, tufafinsu sun sami ma'ana na asiri da na alama.³⁷ (shafi na 152)

'Yan gyara sun dauki bakar rigar malamin, wanda kuma aka fi sani da mayafin falsafa.⁴³ Sabon rigar limaman ya yadu sosai har bakar rigar malamin addini ta zama rigar faston Furotesta.⁴⁴ (shafi na 152).

Duk wadannan tufafi na musamman sun bambanta azuzuwan biyu: kwararru da marasa sana'a watakila ma nuna wariya ga marasa sana'a. (shafi na 154)

Ministocin Waka

A lokacin mulkin Constantine, an habaka kungiyar mawaka kuma an horar da su don taimakawa bikin Eucharist. An aro wannan aikin ne daga al'adar Romawa, wadda ta fara bukukuwan sarauta da kiɗa na kwararru.² Amma, tushen yana cikin haikalin arna da kuma wasan kwaikwayo na Girka.³ (shafi na 158-159)

Da zuwan kungiyar mawaka a cikin cocin Kirista, ba dukan mutanen Allah ne suke yin waka ba, amma ma'aikatan limamai da suka kunshi kwararrun mawaka ne suke yin waka. Malamai suna ganin cewa idan aka yi wakar wakokin yabo, to hakan zai dakile bidi'a. (shafi na 159) [Shin wakokin da ake rerawa a yau suna daukaka koyarwar da ba ta Littafi Mai Tsarki ba? (rd)]

Luther ya karfafa yin waka a ikilisiya a sashe na hidima.²⁸ (shafi na 162)

A cikin majami'u da yawa na zamani, masu kwarjini ko marasa kwarjini, an maye gurbin kungiyar mawaka da kungiyar yabo.⁵⁰ (shafi na 164).

Saurari bayanin Bulus game da taron ikilisiya na Sabon Alkawari: (shafi na 166)

- a. Kowannenku yana da waka. (1 Korinthiyawa 14:26)
- b. Ku yi magana da juna a cikin zabura, yabo da wakoki na ruhaniya. (Afisawa 5:19)

Yi la'akari da kalmomin "Kowanenku." Shugabannin waka, kungiyoyin mawaka da kungiyoyin ibada sun sa ba zai yiwu ba ta wurin iyakance jagorancin Kristi - musamman na jagorantar 'yan'uwansa cikin rera wakokin yabo ga Ubansa. (shafi na 166-167)

Sa'ad da hazikai kawai za a iya yin shelar wakoki, somawa, da jagoranci, wannan sashen hidimar ya zama kamar nishadi fiye da bautar hadin gwiwa.¹⁷ Kuma wadanda suka "yanke" ne kadai aka yarda su shiga hidimar manyan wakoki. (shafi na 167). (rd)]

Zakka da Albashin Malamai

Zakka ta bayyana a cikin Littafi Mai Tsarki. Don haka, i, zakka na Littafi Mai Tsarki ne. Amma ba Kirista ba ne. Zakkar ta Isra'ila ta da ce. Da gaske harajin shigarsu ne. A cikin Sabon Alkawari ko a karni na farko ba a taɓa samun zakkar Kiristoci ba. (shafi na 172) Sa'ad da Yesu ya mutu, an kusa dukan ka'idodin biki na Yahudawa a kan giciyen Kristi kuma an binne su, ba za a kara yin amfani da su don hukunta mu ba. [Bai zo don ya soke Shari'a ko Annabawa ba, amma domin ya cika su Matiyu 5:17 (rd)] Muna ganin Kiristoci na karni na farko a matsayin masu hidima suna bayarwa da fara'a bisa ga iyawarsu – ba bisa ga doka ba. 9 (shafi na 173) [Idan Kirista dole ne ya ba da zakka saboda umurni, to, kyautarsa ba ta son rai ba ce, ba bisa ga iyawarsa ba kuma ba daga zuciyarsa ba amma don aiki. Don haka, ta hanyar bayar da zakkarsa mutum yana samun ladansa, ceto. (rd)]

A karni na uku, Cyprian na Carthage shi ne marubuci Kirista na farko da ya ambata aikin tallafa wa limamai da kudi. Ya aririce cewa kamar yadda zakka ta tallafa wa Lawiyawa, haka ma limaman Kirista ya kamata.¹⁶ (shafi na 176) A karshen karni na goma, zakkar ta bullo da wata doka ta shari'a don a tallafa wa cocin gwamnati – limamai ne suka nema kuma hukumomin duniya suka tilasta su!²⁸ (shafi na 177) Har zuwa lokacin da albashin malaman addini ya kare a karni uku, amma Constantine ba ya biya albashi na karni na farko. ya kafa tsarin biyan kayyade albashi ga malamai daga kudaden coci da taskokin birni da na sarakuna.

Bayar da albashi ga fastoci yana fifita su fiye da sauran mutane. Yana haifar da kwararrun malamai wadanda ke juya jikin Kristi mai rai ya zama kasuwanci. Tun da ana biyan "faston" da ma'aikatansa diyya don hidima, ana biyan su kwararrun kwararrun kwararru kuma sauran cocin sun koma cikin halin dogaro da kai. Idan dukan Kiristoci sun yi magana da kiran da ke cikinsu na su zama firist mai aiki a cikin gidan Ubangiji, me ya sa za mu biya fastocinmu? Kari ga haka, biyan fasto kudi yana karfafa shi ya zama mai faranta wa mutum rai. (shafi na 180-181)

Baftisma

Yawancin Kiristocin bishara sun gaskanta da yin baftisma na masu bi sabanin baftismar jarirai. Hakazalika, yawancin Furotesta sun yarda da yin baftisma ta hanyar nutsewa ko zubawa maimakon yayyafawa.² [Baftisma ya fito ne daga kalmar Helenanci baptizo, an fassara shi a matsayin baftisma, dipping, plunging, ko nutsewa, kalmar Helenanci don yayyafawa rantizo ne

kuma kalmar Helenanci don zubawa shine cheo (rd) A karni na farko, baftisma na ruwa shine hanyar da Ubangiji ya zo. zuwa aikin ceton bangaskiya ta yadda marubutan Sabon Alkawari sukan yi amfani da baftisma a maimakon kalmar bangaskiya kuma suna danganta ta da samun "ceto." 7 Wato domin baftisma ce farkon furcin bangaskiya cikin Kristi (shafi na 188-189) [David Bercot ya ce "baftisma ana yawan kiransa da "alheri." (rd).

A zamaninmu [a wasu kila yawancin majami'u (rd)] "addu'ar mai zunubi" sau da yawa ta maye gurbin aikin baptisamar ruwa. An gaya wa kafirai, "Ku yi wannan addu'a a bayana, ku karbi Yesu a matsayin mai cetonku, kuma za ku sami ceto." Amma babu inda a cikin dukan Sabon Alkawari da muka sami wani mutum da ake bi da shi zuwa ga Ubangiji ta wurin addu'ar mai zunubi. Kuma babu mafi karancin radadi a cikin Littafi Mai-Tsarki game da "mai-ceto" na kansa. Wata hanya baftisma ta ruwa ita ce addu'ar mai zunubi a karni na ɗaya! Baftisma yana tare da karɓar bishara kuma ya faru nan da nan. (shafi na 189) [Bitrus a cikin 1 Bitrus 3:21 ya fadi cewa baftisma yanzu tana ceton ku ta wurin tashin Yesu Kristi daga matattu kamar yadda ake kira ga Allah ya gafarta masa zunubansa. (rd)]

Baftisma ya nuna cikakkiyar hutu tare da abubuwan da suka gabata da cikakken shiga cikin Kristi da cocinsa. Baftisma lokaci guda ne kuma aikin bangaskiya da kuma furci na bangaskiya.⁸ (shafi na 189)

Tun daga karni na biyu wasu Kiristoci masu tasiri sun koyar da cewa dole ne a yi baftisma kafin lokacin koyarwa da addu'a da azumi.⁹ Dole ne ka nuna cewa ka cancanci yin baftisma ta wurin halinka.¹¹ [Ba haka lamarin yake ba a ranar Fentakos domin kamar baftismarsu ta yi nan da nan. (rd)]

Al'ada ta kawar da ma'ana ta gaskiya da ikon da ke bayan baptisamar ruwa. Yin ciki da kyau da kuma aikata baftisma ta ruwa shine ikirari na mai bi na bangaskiya a gaban mutane, aljanu, mala'iku da Allah. Baftisma alama ce da ke nuna rabuwarmu da duniya, 47 mutuwarmu tare da Kristi, binne tsohon mutuminmu, 48 mutuwar tsohuwar halitta, 49 da wanke Kalmar Allah. Don maye gurbin baptisamar ruwa na Sabon Alkawari da addu'ar mai zunubi shine bata baptisamar shaidar da Allah ya bayar. (shafi na 196). An tsarkake shi daga zunubi, an tashe shi daga matattu a matsayin sabon rayayye na ruhaniya kuma ya sa shi jikin Kristi, Ikilisiya, ta wurin Allah ta wurin bangaskiya, bangaskiya, dogara da biyayya. (rd)]

* { Greek sunthapto (rana tare da + thapto entomb) - don binne tare, ko tare (Vine's Expository Dictionary) - don haka an binne mutum kuma an haɗa shi da Kristi cikin mutuwarsa.}

Jibin Ubangiji

Ga Kiristoci na farko, Jibin Ubangiji abinci ne na gama gari.²² Halin biki ne da farin ciki. Lokacin da muminaɗi suka taru don cin abinci, suka karya gurasa kuma suka zagaya. Nan suka ci

abincinsu wanda aka gama zagayawa da kofin. Jibin Ubangiji da gaske liyafa ce. Kuma babu limaman da za su yi hidima.³¹ Domin furucin Bulus game da rashin cancanta a cikin 1 Korinthiyawa 11:27-33 wasu sun fara koyar da Jibin Ubangiji yana da hadari. A bayyane yake, ba su da alaka da gargadin ga wariya ga matalauta da yin maye a matsayin bangaren da bai dace ba. (shafi na 192)

Kusan lokacin Tertullian (a misalin 160 - 225), gurasa da kokon sun fara rabuwa da abinci. Teburin bagade inda ake ajiye burodi da kokon kuma ya zo a gan shi a matsayin wurin da ake miƙa wa wanda aka kashe. Ya kasance al'adar firist da za a duba daga nesa. A cikin karni na huɗu da na biyar, an kara jin tsoro da tsoro.³³ (shafi na 194)

Da koyaswar juzu'i, mutanen Allah sun matso kusa da abubuwan da jin tsoro. Har ma sun ki kusantarsu.⁴³ Lokacin da firist ya fadi kalmomin Eucharist, an gaskata cewa gurasar ta zama Allah a zahiri⁴⁴ [hakika ya zama nama da jini (rd)]. (shafi na 195) A cikin Sabon Alkawari kansa, babu wata alama cewa gata ce ta musamman ko hakkin kowa ya ja-goranci zumuncin ibada na Jibin Ubangiji.⁵² (shafi na 197).

Ilimin Kirista

A tunanin yawancin Kiristoci, ilimi na yau da kullun yana sa mutum ya cancanci yin aikin Ubangiji. Sai dai idan Kirista ya sauke karatu daga kwalejin Littafi Mai Tsarki ko makarantar hauza, ana kallonsa a matsayin mai hidima "para", ma'aikacin karya na Kirista. Irin wannan mutumin ba zai iya yin wa'azi, koyarwa, yin baftisma ko gudanar da Jibin Ubangiji ba tun da shi ko ita ba a horar da shi a ka'ida ba don yin irin wadannan abubuwa... daidai? (shafi na 199-200)

Koyarwar Kirista a karni na farko na hannu ne, maimakon ilimi. Batun koyo ne, maimakon koyon ilimi. An nufa shi ga ruhu, maimakon lobe na gaba watau:

Sun koyi muhimman darussa ta wajen yin rayuwa tare da rukunin Kiristoci a karkashin kulawar tsofaffi, kwararrun ma'aikaci.

Saboda haka, mafi kyawun tsari don ba kowane Kirista kayan aiki ya riga ya kasance. Yana gaba da makarantun hauza da karawa juna sani na karshen mako kuma zai wuce su duka. Sun koya a cikin tanderun rayuwa, cikin ma'ana, rayuwa, aiki da hidima.² (shafi na 200)

Akwai mata kai huɗu na ilimin tauhidi: (shafi na 201-206)

- a. Episcopal – Tiyoloji a zamanin uba (karni na uku zuwa na biyar) ya kasance bishop domin manyan malaman tauhidi na lokacin su ne bishop.⁶
- b. Monastic - Matakin zuhudu na ilimin tauhidi yana da alaka da rayuwar ascetic da sufi. Sufaye da ke zaune a cikin al'ummomin zuhudu ne suka koyar da shi kuma a wani lokaci uban cocin Gabas suka shiga cikin tunanin Plato. Alal misali, Justin Martyr ya gaskata cewa falsafar wahayin Allah ne ga Al'ummai.¹⁰

- c. Scholastic - Mataki na uku na ilimin tauhidi yana da yawa ga al'adun jami'a.³³ Abelard (1079-1142) ya yi amfani da dabaru na Aristotelian don bayyana gaskiya.³⁴ Martin Luther (1483-1546) ya ce "Mene ne jami'o'i fiye da wuraren horar da matasa a cikin daukakar Girka."³⁷
- d. Seminarian - Tiyolojin hauza ya girma daga tiyolojin ilimi da ake koyarwa a jami'o'i wadanda suka dogara akan tsarin falsafar Aristotle.³⁹ Watakila Aquinas ya sami babban tasiri. Babban karatunsa shi ne cewa Allah ya san ta wurin tunanin mutum kuma ya fifita hankali fiye da zuciya a matsayin gabar isa ga gaskiya.⁴¹

Hankali da hankali za su iya sa mu san game da Allah kuma su taimake mu mu sadar da abin da muka sani. Amma sun gaza wajen ba mu wahayi na ruhaniya. Hankali ba shine kofar sanin Ubangiji sosai ba. Hakanan ba motsin zuciyarmu ba ne.⁴³ Hankali mai karfi mai karfi da kwarewar tunani mai kaifi ba sa haifar da maza da mata na ruhaniya kai tsaye. Blasie Pascal (1623-1662) ta taba fadin "Zuciya ce ke fahimtar Allah, ba dalili ba." ⁴⁵ (shafi na 206) [Dole ne mutum ya kasance da dangantaka ta kud da kud da Allah. (rd)]

Masana falsafa na Girka Plato da Socrates sun koyar da cewa ilimi shine nagarta. Kyakkyawan ya dogara da girman ilimin mutum. Don haka koyarwar ilimi ita ce koyarwar nagarta.⁹⁹ A nan ne tushen da tushen tarbiyyar wannan zamani. An gina shi akan ra'ayin Plato cewa ilimi yana daidai da halin dabi'a. [Gnosticism (rd)]

Koyarwar tiyoloji ta zamani ita ce ilimin canja wurin bayanai. Yana motsawa daga littafin rubutu zuwa littafin rubutu. Ana cikin haka, tiyolojin mu ba kasafai yake samun kasa da wuya ba. Idan dalibi ya fadi daidai ra'ayoyin farfesa, ana ba shi digiri. Don haka, karyar ita ce masu digiri na nan take sun cancanta³⁶ ko da yake yana da dan gogewa a cikin jikin rayuwa. Watakila babbar matsala ta makarantar hauza da kolejin Littafi Mai Tsarki ita ce ta ci gaba da dawwamar tsarin da dan adam ya kulla wanda limaman coci suke rayuwa a cikinsa, numfashi da kuma kasancewansu.¹⁰⁹ (shafi na 216-218)

Sake kusantar Sabon Alkawari

Al'adun da ke kewaye da Ikilisiya yana tasiri, da alama ba ta da masaniya game da mummunan tasirinta. Saboda horonsa da iliminsa, muna yawan yarda da duk abin da fastoci ko mai wa'azi ya ke a matsayin na Littafi Mai Tsarki.

Saboda haka, ba ma la'akari da cewa ya dace mu je Littafi Mai Tsarki a kofarce-kofarce don sanin ingancin kalamansa domin abin da "na ji koyaushe" ke nan. Lokacin da muke yin nazari, yawanci muna amfani da "hanyar rubutu ta hujja," wacce ta fara a shekarun 1590. Wani rukuni na maza da ake kira scholastics na Furotesta sun dauki koyarwar masu gyara kuma sun tsara tsarin sa'an nan bisa ga ka'idodin hikimar Aristotelian.² Sun dauka cewa ba wai kawai nassi kalmar Allah ce ba, amma kowane bangare nasa Kalmar Allah ce a ciki da kanta - ba tare da la'akari da mahallin ba. (shafi na 222-223)

Kashi biyu cikin uku na Sabon Alkawari sun kunshi wasikun Bulus. A farkon karni na biyu lokacin da aka tattara su cikin juzu'i an jera su cikin tsari mafi tsayi zuwa mafi gajarta. Sa'ad da ake tattara Sabon Alkawari, an ajiye bishara da Ayyukan Manzanni a gaban wasikun Bulus da Ru'ya ta Yohanna a karshe. (shafi na 226) A shekara ta 1227, wani farfesa a Jami'ar Paris ya rarraba littattafan Littafi Mai Tsarki zuwa babi. Sai a shekara ta 1551 aka kidaya jimloli.11 (shafi na 228-229)

An koya wa Kiristoci su kusanci Littafi Mai Tsarki gabaɗaya a ɗaya daga cikin hanyoyi takwas ta wurin neman ayoyin da za su:

- a. zaburar da ku.
- b. gaya muku abin da Allah Ya yi alƙawari domin ku yi iƙirari da imani saboda haka, ku waɗajabta wa Allah abin da kuke so.
- c. gaya muku abin da Allah ya umarce ku da ku.
- d. Bada damar yin magana don tsoratar da shaidan daga hayyacinsa ko kuma tsayayya da shi a cikin sa'ar jaraba.
- e. tabbatar da koyaswar ku ta musamman don ku iya yanki kuma ku yayyanka abokin tarayya na tauhidi.
- f. sarrafa ko gyara wasu.
- g. "wa'azi" da kyau kuma ku sanya kayan "wa'azi" mai kyau.
- h. bayyana lokacin jujjuyawa ba da gangan ba.

Wadannan hanyoyin ba sa ba da damar sanin mahallin nassi da kuma iya tantance sakon da marubucin yake ƙoƙarin isarwa. Mahallin yana da mahimmanci ta yadda idan ba tare da shi ba za a iya zana sabanin abin da wanda ya yi niyya. (shafi na 230)

Yesu, Mai Juyin Juya Hali

Kiristoci na farko sun kasance masu son Kristi sosai. Yesu Kiristi shine bugun bugunsu. Shi ne rayuwarsu, numfashinsu, da ma'anarsu ta tsakiya. Shi ne abin bautarsu, abin da ake yin wakokinsu, da abin da suke tattaunawa da kalmominsu. Sun sa Ubangiji Yesu Kristi ya zama maɗaukaki kuma maɗaukaki cikin dukan abu.6 (shafi na 247-249)

- Ikilisiyar Sabon Alkawari
  - a. Ba shi da kayyadaddun tsari [liturgy (rd)] na ibada.
  - b. An taru a tarurrukan budaddiyar jama'a.
  - c. Da babu kowa a matsayin mai kallo [sai dai maziartai (rd)].
- Makasudin hada su shine:
  - a. Gina juna. [karfafa aminci ga Kristi. (rd)]
  - b. Domin bayyana Ubangiji a cikin kowane aiki na jikinsa.
  - c. Ba "sabis" na addini ba.
  - d. Yanayi na 'yanci, jin daɗi da farin ciki.
  - e. Ba don zama dandalin hidimar wani ba.
- Ikilisiyar Sabon Alkawari ta rayu a matsayin al'umma ta fuska da fuska.

- Kiristanci shine addini na farko kuma daya tilo da duniya ta taba sanin wanda ba shi da al'ada, malamai da gine-gine masu tsarki. A cikin shekaru 300 na farko na kasancewar cocin, Kiristoci sun taru a gidaje. A lokatai na musamman wani lokaci suna amfani da wurin da ya fi girma (kamar Kofar Sulemanu).
- Ikilisiya ba ta da limaman coci.
- Yanke shawara na ikkilisiya ya fado a kafadun taron duka.
- Ya kasance kwayoyin halitta ba na tsari ba. Ba a hada su ba ta hanyar sanya mutane cikin ofisoshi, kirkirar shirye-shirye, gina al'ada, da habaka tsarin sama-sama ko tsarin tsarin umarni. Ikilisiya rayayye ce kuma mai numfashi.
- Ba a yi zakka ba amma sun ba da gwargwadon iyawarsu domin su taimaki talakawansu da masu shuka Ikilisiya.
- Baftisma binne ne cikin ruwa (nutsewa) wanda ya faru nan da nan bayan mutuwar mutum ga zunubi. [Bitrus ya fada a cikin 1 Bitrus 3:21: "Baftisma tana ceton ku yanzu – ba kawar da kazanta daga jiki ba, amma roko ga Allah domin lamiri mai kyau – ta wurin tashin Yesu Kristi daga matattu. (rd)]
- Ba su yi gine-gine ba.
- Wani kwararrun kwararrun Kirista ne ke aikin horarwa. [Manzanni, annabawa, masu bishara da fastoci da malamai. (Afisawa 4:11) [Ka duba darasin Littafi Mai Tsarki Bayin Kristi]
- Ba a raba su zuwa dariku ba. Dukansu suna cikin Almasihu ta wurin mutuwa ga zunubi, an binne su ta wurin nutsewa cikin ruwa, Allah ya tashe su zuwa sabuwar halitta ta ruhu mai rai kuma ya sa cikin Jikin Kristi. [Duba darasin BibleWay United cikin Kristi]

Karshe da Shawarwari

Marubutan Kirista na farko, waɗanda galibi ana kiransu da “uban coci” waɗanda marubutan da marubutan da aka jera aka yi amfani da su a cikin wannan ɗan littafin ba hurarru ba ne kamar yadda marubutan Sabon Alkawari suka yi. Wasu matsayi na koyarwar marubuci akan wasu batutuwa sukan saba wa fassarar wasu marubuta na lokaci guda kuma ba a ɗauka su zama daidai da nassosi ba. Hasali ma, wasu marubuta sun yi nuni da wasu rukunan da imani a matsayin bidi'a. Wannan ya ce, rubuce-rubucensu suna ba da bayanai masu mahimmanci na ayyuka a wasu ikilisiyoyi a cikin 'yan karnuka na farko kuma da nisa daga manzanni zai fi girma yiwuwar koyarwa da ayyuka na kuskure.

Da yawa, idan ba mafi yawa ba, na tuhumar Kiristanci Maguzawa? na iya bayyana yana aiki ga mutum. Amma, kafin a yarda da su a matsayin gaskiya, dole ne a tabbatar da su da kalamai daga Littafi Mai-Tsarki da aka ɗauka cikin mahallin.

1. Bayan nazarin mutum kowane batu ko caji da aka gabatar a nan ya kamata a yi nazari a cikin kananan nazarin rukuni inda kowane ɗan takara zai iya yin tambaya ko kalubalanci karshen wasu. Idan kungiyar ta yarda cewa batu ko caji yana aiki, to yakamata a fadada binciken zuwa manyan kungiyoyi don karin tambayoyi da kalubale. Wannan ya kamata ya ba da cikakkiyar fahimta kuma zai taimaka kawar da kamannin tilastawa 'yan'uwa maza da mata da ba su sani ba.

2. Kafin a maye gurbin duk wata al'ada da aka yanke ta saba wa nassi, sai a ware wani takamaiman lokaci da kuma kafa tsarin warware sabanin fahimta, ra'ayi ko rikici. Ya kamata kowane dan'uwa ko 'yar'uwa Kirista ya sami zarafin yin nazari, yi tambaya ko ma kalubalanci kowane ko duka karshe a cikin yanayi na kauna. Sa'an nan kuma ya kamata a aiwatar da shi a hankali a yayin da aka tabbatar da cewa karshe ya yi kuskure.

3. Kada a yi sauye-sauye don neman sauyi kawai.

A cikin wani bincike na baya-bayan nan kungiyar Barna ta fitar da Wane ne Mai Raɗaɗi a cikin Bayanin Bangaskiya wanda a cikinsa suka bincika bayananan Amurkawa waɗanda suka shiga cikin bangaskiyarsu. Binciken ya ba da bayanai masu zuwa:

1. 53% na masu zuwa coci mata ne [50.7% na yawan jama'ar Amurka].
2. Kashi 56% na mahalarta cocin gida maza ne.
3. 67% na masu zuwa coci sunyi aure.
4. Kashi 50% na masu zuwa cocin gida maza ne don haka kashi 50% mata ne.
5. 56% na masu zuwa coci shekaru 45 ne ko sama da haka (yawan al'ummar kasa 52%); 44% sun kasance 18 zuwa 44.
6. Matsakaicin shekaru a cikin majami'u na gida shine 56 kuma suna da yuwuwar haɗawa da iyayen yara kanana.
7. Da wuya 'yan Arewa maso Gabas su yi aiki a cikin kananan kungiyoyi.
8. Turawan Yamma suna da kaso mafi girma na mahalarta cocin gida.
9. Mutanen kudu sun kasance mafi kankanta don samun mahalarta coci amma sun kunshi ½ na kananan mahalarta taron.
10. Kashi 6% na Katolika ne kawai ke halartar majami'u na gida.
11. Masu zanga-zangar bishara sun kasance mafi girma mahalarta.
12. 26 zuwa 30% na bakar fata sun kasance mahalarta a cikin kananan kungiyoyi da majami'u na gida (matsakaicin yawan baki na kasa shine 13%).
13. Kashi 67% na masu zuwa coci suna karanta Littafi Mai-Tsarki a wajen "ayyukan coci."
14. Kashi 84% na mahalarta cocin gida suna karanta Littafi Mai Tsarki a wajen "ayyukan coci."
15. A cikin majami'u masu sauki, majami'u na gida da kananan masu halarta sun fi kwazo da karatu/ karanta Littafi Mai-Tsarki kuma suna neman:
  - a. Gano rayayyun kasancewar Kristi da Kalmarsa.
  - b. Habaka kyakkyawar alakar soyayya ga juna
  - c. Ku shiga duniya ku almajirtar da su don amfanin su da daukar Allah

Saukakan Damuwar Ikilisiya

A cikin duk ayyukan masu sauki da majami'u na gida akwai damuwa ko ya kamata

- a. ka kasance da aminci ga koyarwar Kristi da na manzanni.
- b. narkar da ko ci gaba da na gargajiya cibiyoyin coci
  1. Zai karfafa mutane su bar cocin gargajiya.
  2. Yawancin makarantun hauza da kwalejojin Littafi Mai Tsarki za su rufe.

3. Wuraren mu zai bukaci a kulle su.
4. Za a kori fastoci da yawa.
5. Ba za a shawo kan al'ada, bidi'a da cin zarafi ba.
6. Shugabanci zai bace.
7. Za a taso masu karo da juna.
8. Shugabannin talakawa ba su cancanci kulawar wasu ba.
9. Shugabanni masu kwarjini za su mamaye tarurruka.
10. Matsakaicin majami'u na gida shine watanni 6 don haka ta yaya Kiristanci zai tsira.
11. Wadanda ba a buɗe ba da baƙi ba za su iya gano cocin ba tunda babu lissafin littafin waya.
12. Sun sayar da al'adar da ta ki amincewa da "Jeka Coci."
13. Suna habaka bautar daidai da daidaiƙun daidaiƙun mutane.
14. Sun koma ga kebantacce duniyar bangaskiya.
15. Ba za a kiyaye Orthodoxy ba
16. Tauhidin daji za su zama ruwan dare.
17. Wa'azi da azuzuwan Littafi Mai Tsarki na yau da kullun za su shude wanda zai haifar da masu bi marasa ilimi. wikipedia.org/wiki/simple_church

A ina ne Wa'azin Kirista ya fito?

Mun zo daya daga cikin mafi tsarkin ayyukan ikkilisiya duka: wa'azi. Cire wa'azin kuma tsarin ibada na Furotesta ya zama babban ɓangare na waka. Cire wa'azin da halartan hidimar safiyar Lahadi ya kare.

Wa'azin shi ne ginshiki na liturgy na Furotesta. Domin shekaru ɗari biyar, yana aiki kamar aikin agogo. Kowace ranar Lahadi da safe, faston ya hau kan mimbarinsa kuma yana gabatar da jawabi mai ban sha'awa ga masu sauraro masu jin dadi.

Don haka wa'azin na tsakiya shi ne dalilin da ya sa Kiristoci da yawa ke zuwa coci. A gaskiya ma, ana yin la'akari da duk hidimar da ingancin wa'azin. Tambayi mutum yadda coci ta kasance ranar Lahadin da ta gabata kuma za ku iya samun bayanin saƙon. A takaice, tunanin Kirista na zamani yakan kwatanta wa'azin da ibadar safiyar Lahadi. Amma ba ya kare a nan.

Cire wa'azin kuma kun kawar da mafi mahimmancin tushen abinci na ruhaniya ga masu bi marasa adadi (don haka ana tunani). Amma duk da haka gaskiya mai ban mamaki ita ce wa'azin yau ba shi da tushe a cikin Nassi. Maimakon haka, an aro shi daga al'adun arna, an shayar da shi kuma an ɗauke shi cikin bangaskiyar Kirista. Amma akwai kari.

Wa'azin ya bata ainihin dalilin da Jehobah ya tsara taron. Kuma ba shi da alaƙa da haɓaka ta ruhaniya ta gaske.

Huduba Da Littafi Mai Tsarki

Babu shakka, wani da ke karanta sakin layi na baya zai ce: “Mutane sun yi wa’azi duka a cikin Littafi Mai Tsarki. Hakika, wa’azin nassi ne!” Hakika, Nassosi sun rubuta cewa maza da mata suna wa’azi. Duk da haka, akwai bambancin duniya tsakanin wa'azi da koyarwar Ruhu wanda aka kwatanta a cikin Nassi da kuma wa'azin zamani. Wannan bambancin kusan ko da yausha ana watsi da shi domin mun kasance cikin rashin sanin yakamata mu karanta ayyukanmu na zamani a koma cikin Littafi. Don haka, munyi kuskuren rungumar ilimantarwa na yau a matsayin na Littafi Mai Tsarki. Bari mu bayyana hakan kadan. Hudubar Kirista a yau tana da fasali kamar haka:

- Abu ne na yau da kullun- ana isar da shi da aminci daga minbari akalla sau ɗaya a mako.
- Mutum ɗaya ne ke bayarwa-mafi yawanci fasto ko naɗaɗɗen mai magana baƙo.
- Ana isar da shi ga masu sauraro masu hankali-mahimmancin magana ce guda ɗaya. Wani nau'i ne na noma na magana-mallakar takamaiman tsari. Yawanci yana kunshi gabatarwa, maki uku zuwa biyar, da karshe.

Ka kwatanta wannan da irin wa’azin da aka ambata a cikin Littafi Mai Tsarki. A cikin Tanach (Tsohon Alkawari), mutanen Jehobah sun yi wa’azi da koyarwa. Amma maganganunsu bai yi taswirar wa'azin zamani ba. Ga siffon Tanach da wa'azi da koyarwa:

- Kasancewar masu sauraro sun kasance gama gari.
- Annabawa da firistoci sun yi magana ba tare da bata lokaci ba kuma daga wani nauyi na yanzu, maimakon daga rubutun da aka tsara.
- Babu wata alama cewa annabawa ko firistoci na Tanach suna yin jawabai a kai a kai ga mutanen Yahweh. Madadin haka, yanayin wa'azin Tanach ya kasance lokaci-lokaci, ruwa, kuma buɗe don halartar masu sauraro.

Ku zo yanzu zuwa sabon alkawari (Sabon Alkawari). Ubangiji Yesu bai yi wa’azin wa’azi na yau da kullum ga masu sauraro ɗaya ba. Wa'azinsa da koyarwarsa sun ɗauki nau'i daban-daban. Kuma ya isar da sakonsa ga masu sauraro daban-daban. (Hakika, ya mayar da mafi yawan koyarwarsa a kan almajiransa. Duk da haka sakon da ya kawo musu ba a kai a kai ba ne kuma na yau da kullun.)

Ta bin wannan misalin, wa’azin manzanni da aka rubuta a cikin Ayyukan Manzanni yana da fasaloli masu zuwa:

- Ya kasance lokaci-lokaci.
- An ba da shi a lokuta na musamman don magance matsalolin musamman.
- Ya kasance mai ban mamaki kuma ba tare da tsarin magana ba.
- Ya kasance mafi yawan maganganu (ma'ana ya haɗa da amsawa da katsewa daga masu sauraro) maimakon monological (magana ta hanya ɗaya).

Hakazalika, wasikun Sabon Alkawari (Sabon Alkawari) sun nuna cewa hidimar Kalmar Jehobah ta fito daga dukan jama'a a cikin taronsu na yau da kullum." Daga Romawa 12:6-8, 15:14, 1 Korinthiyawa 14:26, da Kolosiyawa 3:16, mun ga cewa ya hada da koyarwa, gargadi, annabci, waka, waka da kuma wa'azi ta 1. Korinthiyawa 14:29) kuma ana nuna su ta hanyar katsewa (1 Korinthiyawa 14:30).

A takaice, wa'azin zamani da aka yi don cin abinci na Kirista bakon abu ne ga Tanakh (Tsohon Alkawari) da sabon alkawari (Sabon Alkawari). Babu wani abu a cikin Nassi da ya nuna kasancewarsa a cikin taron Almasihu na farko."

Halayen sakon manzanni da aka isar a cikin Ayyukan Manzanni ba zato ba tsammani kuma ba na furuci ba ya bayyana sa'ad da aka bincika. Dubi misali Ayyukan Manzanni 2:14-35, 7:1-53, 17:22-34.

Tushen Kirista na farko da aka rubuta don wa'azi akai-akai yana samuwa a karshen karni na biyu. Clement na Iskandariya ya yi bakin ciki cewa wa'azin bai taimaka sosai wajen canja Kiristoci ba.

Duk da haka duk da gazawarsa, wa'azin ya zama daidaitaccen aiki tsakanin masu bi a karni na huɗu.

Wannan ya haifar da tambaya mai kayatarwa. Idan ba a san Kiristoci na karni na farko don wa'azin da suke yi ba, daga wurin wa ne Kiristocin manzanni suka karɓa? Amsar ita ce: An aro wa'azin Kiristanci ne daga tafkin arna na al'adun Girka!

Don nemo tushen wa'azin, dole ne mu koma karni na biyar BC da kungiyar malamai masu yawo da ake kira sophists. Ana yaba wa masu sophists don kirƙira lafazin (fasahar magana mai lallashi). Sun dauki almajirai kuma sun bukaci a biya su kudin da suka kawo nasu.

Sophists sun kasance kwararrun mahawara. Sun kasance kwararru wajen yin amfani da rokon motsin rai, kamanni na zahiri, da kuma wayo don "sayar" muhawararsu. A cikin lokaci, salo, tsari, da fasaha na magana na sophists sun zama mafi daraja fiye da daidaitattun su. Wannan ya haifar da jinsin maza waɗanda suka zama kwararrun kalmomi masu kyau, "nano salo don salo." Gaskiyar da suke wa'azin ba gaskiya ba ne maimakon gaskiyar da aka yi a rayuwarsu. Sun kasance kwararru a kwaikwayi siffa maimakon abu.

Sophists sun bayyana kansu ta hanyar tufafi na musamman da suka sanya. Wasu daga cikinsu suna da tsayayyen mazaunin inda suke gabatar da wa'azi akai-akai ga masu sauraro. Wasu kuma sun yi tafiye-tafiye don ba da lamurra masu kyau. (Sun yi kudi mai yawa lokacin da suka yi.)

Wa'azin Kirista na farko da aka yi rikodi yana kunshe a cikin abin da ake kira Wasikar Clement na Biyu da aka rubuta tsakanin AD 100 zuwa AD 150.

Muna samun kalmomin mu na sophistry da sophisticated daga masu sophists. Sophistry yana nufin tunani mai ban tsoro da barna (bogus) da aka yi amfani da shi don lallashi (Soccio, Archetypes of Wisdom, 57). Girkawa sun yi bikin salon salon magana da tsari bisa daidaiton abin da ke cikin wa'azinsa. Don haka, mai magana da kyau zai iya yin amfani da wa'azinsa don ya motsa masu sauraronsa su gaskata abin da ya sani karya. A tunanin Girkanci, cin gardama shine mafi girman hali fiye da tarwatsa gaskiya. Abin bakin cikin shine, wani yanki na sophistry bai taɓa barin rukunin Kirista ba.

Wani lokaci mai magana na Girkanci ya kan shiga dandalin jawabinsa "ya riga ya yi wa rigar mimbari." Daga nan sai ya dora matattakalar kan kujerarsa ta sana'a domin ya zauna kafin ya kawo hudubarsa.

Don yin bayaninsa, zai kawo ayoyin Homer. (Wasu masu magana sun yi nazarin Homer sosai da za su iya maimaita shi da zuciya ɗaya.) Don haka kwakkwaran kwakkwalwa ne wanda yakan sa masu sauraronsa su tafa hannuwa yayin jawabinsa. Idan jawabin nasa ya samu karbuwa sosai, wasu za su kira wa'azinsa "wahayi."

Sophists sun kasance mafi fitattun maza a zamaninsu. Wasu ma sun zauna da kudin jama'a. Wasu kuma an kafa mutum-mutumun jama'a don girmama su. Kusan karni guda bayan haka, masanin Falsafa na Girka Aristotle (384-322 BC) ya ba da zance mai ma'ana uku. "Dukkanin," in ji Aristotle, "dole ne ya kasance yana da farko, tsakiya, da kuma karshe.

Da shigewar lokaci, masu magana na Girka suka aiwatar da ka'idar Aristotle mai abubuwa uku a cikin jawabansu. Girikawa sun bugu da zance.' Don haka, sophists sun yi kyau. Lokacin da Romawa suka mamaye Girka, su ma sun damu da maganganun maganganu. Sakamakon haka, al'adun Greco-Romawa sun habaka sha'awar jin wani ya ba da zakka. Wannan ya kasance mai salo sosai har "wa'azi" daga kwararren masanin falsafa bayan cin abincin dare wani nau'i ne na nishadi na yau da kullum.

Tsoffin Helenawa da Romawa sun dauki zance a matsayin ɗaya daga cikin manyan fasahohin fasaha. Saboda haka, an yaba wa masu magana a daular Roma da irin wannan matsayi mai ban sha'awa da Amurkawa ke ba taurarin fina-finai da kwararrun 'yan wasa. Sun kasance taurari masu haskawa a zamaninsu. Masu ba da magana za su iya jawo taron jama'a zuwa hayyacinsu ta hanyar kwarewar magana mai karfi kawai. Malaman zance, manyan kimiyyar zamanin, su ne abin alfahari ga kowane babban birni." Masu magana da suka samar an ba su matsayi na shahara.

Isowar Wani Rafi Mai Gurbatacce

Kusan karni na uku an halicci sarari sa'ad da hidimar juna ta dushe daga jikin Kristi." A wannan lokaci na karshe na ma'aikatan Kirista masu tafiya wadanda suka yi magana daga nawayar annabci da kuma yanke hukunci ba zato ba tsammani sun bar shafukan tarihin coci. Don cika rashi, limaman coci sun fara fitowa. Taruka na budewa sun fara mutuwa, kuma taron coci ya kara karuwa cikin hidimar ibada.

Yayin da tsarin tsarin mulki ya fara samun tushe, ra'ayin "kwararre na addini" ya bayyana. Sa'ad da aka fuskanci wadannan sauye-sauye, Kiristocin da suke aiki sun fuskanci matsala wajen daidaita wannan tsarin na coci.' Babu wurin da za su yi amfani da kyautarsu. A karni na huɗu, cocin ya zama cikakkiyar hukuma.

Yayin da hakan ke faruwa, arna da yawa masu magana da falsafa sun zama Kiristoci. A sakamakon haka, ra'ayoyin falsafar arna sun shiga cikin al'ummar Kirista ba da gangan ba. Yawancin wadannan mutane sun zama masana tauhidi da shugabannin Ikilisiyar Kirista ta farko. Ana kiransu da "uban coci," kuma wasu rubuce-rubucensu suna nan tare da mu.

Don haka, ra'ayin arna na kwararren kwararren mai magana wanda yake ba da zance don kudi ya motsa kai tsaye zuwa cikin jinin Kirista. Ka lura cewa manufar "gwajin koyarwa da ake biyan kudi" ta fito ne daga Girka, ba Ibrananci ba. Al'adar malaman Ibraniyawa ne su yi sana'a don kada su karbi kudin koyarwarsu.

Babban abin da ke cikin labarin shi ne cewa wadannan tsoffin magabata na arna (yanzu sun zama Kirista) sun fara amfani da basirarsu ta Greco-Roman don dalilai na Kirista. Za su zauna a kujerarsu ta hukuma kuma su bayyana nassin Nassosi masu tsarki, kamar yadda mawallafin ya ba da tafsirin nassin Homer na kusa. Idan ka kwatanta wa'azin arna na karni na uku da wa'azin da ɗaya daga cikin ubanni na coci ya yi, za ka ga duka tsarin da kalmomin jimla sun yi kama da juna.

Don haka, ana haifar da sabon salon sadarwa a cikin cocin Kirista - salon da ya jaddada kwalwar magana, nahawu na yau da kullun, bakar magana, da magana ɗaya. Salo ne da aka yi shi don nishadantarwa da kuma baje kolin basirar bakin mai magana. Maganar Greco-Roman ce. Kuma wadanda aka horar da su ne kawai aka ba su damar yin jawabi a taron! (Shin akwai irin wannan da aka saba da shi?) Wani masani ya ce: "Ainihin shelar sakon Kiristanci tattaunawa ce ta hanyoyi biyu. . . ya dushe cikin magana ɗaya.

A cikin kalma ɗaya, wa'azin Greco-Roman ya maye gurbin annabci, raba budadde, da koyarwar hurarrun Ruhu. Wa'azin ya zama gata na jami'an coci, musamman bishop. Irin wadannan mutane sai an karantar da su a makarantun lafazi don koyon magana. Idan ba tare da wannan ilimin ba, ba a kyale Kirista ya yi magana ga mutanen Allah ba. A farkon karni na uku, Kiristoci suna kiran wa'azinsu 'yan'uwa, kalmar Helenanci masu magana da jawabansu. A yau, mutum zai iya yin kwas na hauza mai suna homiletics don koyon yadda ake wa'azi. Homiletics ana

daukarsa a matsayin "kimiyya, yin amfani da ka'idoji na rhetoric, wanda ya koma Girka da Roma.

A wata hanya kuma, ba homiles (wa'azi) ko 'yan ta'adda (sana'ar wa'azi) ba su da tushen Kiristanci. An sace su daga arna. Wani gurbataccen rafi ya shigar da shi cikin bangaskiyar Kirista kuma ya gurbata ruwansa. Kuma wannan rafi yana gudana mai karfi a yau kamar yadda ya yi a karni na huɗu.

Chrysostom da Augustine

John Chrysostom ya kasance daya daga cikin manyan malaman kirista na zamaninsa. (Chrysostom yana nufin "mai-bakin zinare.") Ba a taba jin "wa'azin da ke da karfi, da haske, da gaskiya" kamar waɗanda Chrysostom ya yi wa'azi ba. Wa'azin Chrysostom yana da ban sha'awa sosai cewa wasu lokuta mutane za su matsa zuwa gaba don su ji shi da kyau.

An ba shi kyautar gab, Chrysostom ya koyi yadda ake magana a karkashin jagoran sophist na karni na huɗu, Libanius. A kan mutuwar, Libanius (Mai koyar da arna na Chrysostom) ya ce da zai zama magajinsa mafi cancanta "da Kiristoci ba su sace shi ba" (Hatch, Influence of Greek Ideas and Usages, 109).

Kalmominsa sun yi karfi sosai, ta yadda a lokuta da yawa ana katse wa'azinsa ta wurin tafi da jama'a. Chrysostom ya taba yin wa'azi yana la'antar tafi da cewa bai dace ba a gidan Allah. Amma 'yan'uwa suna son wa'azin sosai har bayan ya gama wa'azi, sai suka yaba. Wannan labarin yana misalta ikon da ba za a iya amfani da shi ba na maganganun Girkanci.

Za mu iya yaba wa Chrysostom da Augustine (354-430), tsohon farfesa na furucin, domin ya yi wa'azin magana a kan koyarwar Kiristanci." A cikin Chrysostom, wa'azin Hellenanci ya kai matsayi mafi girma. Salon wa'azin Hellenanci ya ba da haske ga kwararrun zance, nakalto waka, kuma ya mai da hankali ga masu sauraro da dadewa ga wa'azi. hudubarsa domin samun karfin balaga".

A cikin Augustine, wa'azin Latin ya kai matsayinsa. Salon wa'azin Latin ya fi na Girkanci kasa. Ya mai da hankali kan "mutumin gama gari" kuma an kai shi ga mafi sauki na dabi'a. Zwingli ya dauki John Chrysostom a matsayin abin koyi a cikin wa'azi, Luther kuwa ya dauki Augustine a matsayin abin koyi." Dukansu salon Latin da na Hellenanci sun haɗa da sigar sharhin aya-da-aya da kuma sigar fassara. Duk da haka, Chrysostom da Augustine sun tsaya a cikin zuri'ar 'yan sophists na Girka. Sun ba mu lafazin Kiristanci masu gogewa.

Yadda Wa'azi ke cutar da Coci

Ko da yake ana girmama shi tsawon karni biyar, wa'azin na al'ada ya yi mummunar tasiri ga coci ta hanyoyi da yawa.

Na farko,wa'azin ya sa mai wa'azi ya zama mai yin nagarta a taron ikilisiya na yau da kullun. Sakamakon haka, shiga cikin ikilisiya yana samun cikas a mafi kyawu kuma an hana shi a mafi muni. Wa'azin ya mai da cocin ya zama tashar wa'azi. Ikilisiya ta rikide zuwa gungun yan kallo da ba safai suke kallon wasan kwaikwayo. Babu inda za a yi katsalanda ko tambayar mai wa'azi yayin da yake gabatar da jawabinsa. Wa'azin yana daskare kuma yana daure aikin jikin Kristi. Yana haɓaka matsayin firistoci masu tsattsauran ra'ayi ta hanyar kyale malamai su mamaye taron coci mako bayan mako.

Na biyu, wa'azin sau da yawa yana hana ci gaban ruhaniya. Domin al'amari ne na hanya ɗaya, yana karfafa wuce gona da iri. Wa'azin ya hana Ikilisiya yin aiki kamar yadda aka yi niyya. Yana shake hidimar juna. Yana hana buɗe hannu. Wannan ya sa ci gaban ruhaniya na mutanen Jehobah ya kara nutsewa cikin hanci.

A matsayinsu na Kiristoci, dole ne su yi aiki idan za su girma (dubi Markus 4:24-25 da Ibraniyawa 10:24-25). Babu wanda ke girma ta hanyar sauraron saurara mako bayan mako. Hakika, ɗaya daga cikin makasudin koyarwar Sabon Alkawari shine a sa kowane memba ya yi aiki (Afisawa4:11-16). Yana karfafa 'yan'uwa su buɗe bakunansu a taron (1 Korinthiyawa 12-14).

Wa'azin al'ada yana hana wannan tsari.

Na uku,wa'azin yana kiyaye tunanin limaman da bai dace ba. Yana haifar da wuce gona da iri da dogaro ga limamai. Wa'azin ya sa mai wa'azi ya zama kwararren addini - shi kaɗai ke da abin da ya dace a faɗa. Ana ɗaukar kowa da kowa a matsayin mai bi na aji na biyu - mai dumamar pew shiru. (Duk da yake wannan ba yawanci ana magana ba, shine gaskiyar da ba a faɗi ba)."

Ta yaya fasto zai koya daga sauran gabobin jikin Kristi sa'ad da aka kashe su? Ta yaya ikkilisiya za ta koya daga faston sa'ad da membobinta ba za su iya yi masa tambayoyi ba a lokacin jawabinsa? Ta yaya 'yan'uwa maza da mata za su koya daga juna idan an hana su yin magana a taro?

Wa'azin ya yi "Ikilisiya" mai nisa da kuma wanda ba na mutum ba." Yana hana fasto samun abinci na ruhaniya daga ikilisiya. Kuma yana hana cocin samun abinci na ruhaniya daga juna. Saboda waɗannan dalilai, wa'azin yana ɗaya daga cikin manyan ginshikan hanyar zuwa aikin firist mai aiki!

Na hudu,maimakon ba wa waliyya kayan aiki, wa'azin ya lalatar da su. Ba abin da ya dace ba yadda hidimar hidima da karfi ta yi game da "sanyawa tsarkaka don aikin hidima," gaskiyar ita ce, wa'azin zamani da ake wa'azi kowane mako ba shi da karfi don ya ba mutanen Jehobah hidima da ayyuka na ruhaniya.

Amma abin takaici, yawancin mutanen Jehobah sun shagaltu da jin wa'azi kamar yadda masu wa'azi da yawa ke sha'awar yin wa'azi.

Akasin haka, koyarwa irin ta Sabon Alkawari ya kamata ta shirya taron domin ta yi aiki ba tare da kasancewar limami ba.

Na biyar, hudubar yau sau da yawa ba ta da amfani. Masu wa'azi da yawa suna magana a matsayin kwararru a kan abin da ba su taɓa gani ba. Ko ya kasance a bayyane / ka'idar, ibada / mai ban sha'awa, mai bukata / mai ban sha'awa, ko mai ban sha'awa / ban sha'awa, wa'azin ya kasa sanya masu sauraro kai tsaye, kwarewa na abin da aka yi wa'azi. Don haka, wa'azi na yau da kullun shine darasi na ninkaya akan busasshiyar kasa! Ba shi da wata kima mai amfani. Ana yin wa'azi da yawa, amma kasa kaɗan. Yawancin shi yana nufin gaban lobe. Ilimin koyarwa na zamani gabadaya ya kasa samun sama da watsa bayanai da kuma ba da damar masu bi don kwarewa da amfani da abin da suka ji.

Game da wannan, wa'azin yana nuna mahaifinsa na gaskiya - Greco-Roman rhetoric. An yi wa lafazin Greco-Roman wanka a cikin abstraction. Ya kunshi nau'ikan da aka tsara don nishadantarwa da nuna hazaka maimakon koyarwa ko haɓaka hazaka ga wasu. Wa'azin da aka goge na zamani na iya sanyaya zuciya, ta motsa sha'awa, kuma ta motsa hankali. Amma da wuya idan ya taɓa nunawa kungiyar yadda za a bar rungumar. A duk waɗannan hanyoyin, wa'azin wannan zamani ya kasa cika lissafinsa wajen haɓaka irin girma na ruhaniya da ya yi alkawari. A karshe, a zahiri yana kara tsananta talauci na coci. Hudubar tana aiki kamar mai kara kuzari na ɗan lokaci. Illar sa sau da yawa ba su daɗe ba.

Mu fadi gaskiya. Akwai Kiristoci da yawa da aka yi wa'azi shekaru da yawa, kuma har yanzu jarirai ne cikin Kristi. Kiristoci ba sa canzawa ta wurin sauraron wa'azi mako bayan mako. Ana canza su ta hanyar saduwa da Yahweh akai-akai. Saboda haka, waɗanda suke hidima, an kira su ne su yi wa'azin Jehobah ba labari game da shi ba. An kuma kira su sa hidimarsu ta kasance mai amfani sosai. An kira su ba kawai don bayyana Almasihu ta wurin magana ba, amma don nuna wa masu sauraron su yadda za su dandana, sani, bi, da bauta masa. Wa'azin zamani ma sau da yawa ba shi da waɗannan abubuwa masu mahimmanci.

Idan mai wa'azi ba zai iya kawo masu sauraron sa cikin rayuwa ta ruhaniya na abin da yake hidima ba, sakamakon sakonsa zai zama ɗan gajeren lokaci. Don haka, Ikklisiya tana bukatar yan ɗimbin malamai da karin masu gudanarwa na ruhaniya. Yana bukatar waɗanda za su iya shelar Almasihu kuma su san yadda za su tura mutanen Yahweh su fuskanci shi da aka yi wa'azi. Kari ga haka, Kiristoci suna bukatar koyarwa a kan yadda za su raba wannan Almasihu mai rai tare da sauran jama'a don inganta juna.

Saboda haka, iyalin Kirista suna bukatar a maido da al'ada na gargadin juna da kuma hidimar juna na karni na farko. Domin sabon alkawari ya rataya canji na ruhaniya akan wadannan abubuwa biyu.

Hakika, baiwar koyarwa tana cikin ikilisiya. Amma koyarwa za ta zo daga dukan masu bi (1 Korinthiyawa 14:26, 31) da kuma wadanda suke da baiwa ta musamman ta koyarwa.

(Afisawa 4:11; Yakub 3:1). Muna matsawa nesa da iyakokin Littafi Mai-Tsarki lokacin da muka kyale koyarwa ta dauki nau'in wa'azi na al'ada kuma mu mayar da ita zuwa rukunin kwararrun masu magana.

Kunna Shi Up

Shin wa'azi da koyar da Kalmar Yahweh nassi ne? Ee, kwata-kwata. Amma wa'azin mimbari na zamani ba ya yi daidai da wa'azi da koyarwa da ke cikin Nassosi ba.

Ba za a same shi a cikin Tsohon Alkawari, hidimar YAHUSHUA, ko kuma rayuwar babban taro ba." - Kari ga haka, Shaul ya gaya wa wadanda suka tuba Helenawa cewa ya ki yadda tsarin sadarwa na arna na zamaninsa ya rinjaye shi (1 Korinthiyawa 1:17,22; 2:1-5.)

Amma 1 Korinthiyawa 9:22-23 (NW) , inda Shaul ya ce: "Ina kokarin in sami maslaha da kowa, ina yin iyakar kokarina domin in ceci wadansu"? Za mu yi gardama cewa wannan ba zai hada da yin wa'azi na mako-mako abin da ya fi mayar da hankali a kan dukkan tarukan ibada ba, wanda da zai dakushe canjin muminai da habakar juna.

An yi wa'azin cikin mahaifar kalmomin Girkanci. An haife shi a cikin al'ummar Kirista lokacin da arna suka juya Kiristoci suka fara kawo salon magana a cikin taron. A karni na uku, ya zama ruwan dare shugabannin Kirista suna yin wa'azi. Zuwa karni na hudu ya zama al'ada.

Kiristanci ya mamaye al'adun da ke kewaye da shi. Lokacin da fastonku ya hau kan mimbarinsa sanye da rigunan limamansa don gabatar da wa'azinsa mai tsarki, cikin rashin sani yana taka rawar tsohon mai magana na Girka.

Duk da haka, duk da cewa wa'azin na wannan zamani ba shi da guntun cancantar Littafi Mai Tsarki da za ta goyi bayan wanzuwarta, tana ci gaba da sha'awarta a gaban yawancin Kiristoci na yau. Ya zama mai zurfi a cikin tunanin Kirista har yawancin fastoci masu bi da Littafi Mai-Tsarki da kuma 'yan'uwa sun kasa ganin cewa suna tabbatarwa da kuma ci gaba da aiki da ba na Nassosi ba bisa ga al'ada. Wa'azin ya zama madaidaici.

Dangane da duk abin da muka gano game da wa'azin zamani, yi la'akari da wadannan tambayoyin:

Ta yaya mutum zai yi wa'azi game da kasancewa da aminci ga Kalmar Jehobah sa'ad da yake wa'azi? Kuma ta yaya Kirista zai iya zama ba tare da bata lokaci ba kuma ya tabbatar da matsayin firist na dukan masu bi sa'ad da yake zaune a gungume? Don sanya magana mafi kyau a kai, ta yaya za ku yi da'awar cewa kun riƙe koyarwar Furotesta na nassi sola ("ta Nassi kadai") kuma har yanzu kuna goyan bayan wa'azin bagade?

Kamar yadda wani mawallafi ya ce, "Wa'azin, a aikace, ya wuce zargi. Ta zama karshen kanta, mai tsarki - samfurin gurbataccen girmamawa ga 'al'adar dattawa' ... a cikin tagomashin 'rakuman rijiyoyi' na kakanninsu (Iirmiya 2:13).

Shin da gaske akwai wani daki a cikin majami'ar corral na shanu masu tsarki kamar wa'azin? Habaka fahimtar Ibrananci na Nassosin Ibrananci; A ina Hudubar Kirista ta fito?

Sources

- Kiristanci na Arna?binciko Tushen Ayyukan Cocin mu, Frank Viola da George Barna, 1998, Tyndale House Publishing, Inc.
- Shin Yan Bidi'ah Na Gaskiya Za Su Tashi?Bugu na uku, David Bercot 1989, Gungura Bugawa, Amberson, PA
- Cibiyar Shalom na Kudancin Pacific - Habaka fahimtar Hebraic na Nassosin Ibrananci; A ina Hudubar Kirista ta fito?
<http://webdesign97.tripod.com/shalominstitutepromotinghebrewuunderstandingofscripture/id40.html>
- Shin Ikilisiyara Da gaske Ikilisiyar Sabon Alkawari ce?Darryl M. Erkel (1994)
- Wanene yake Aiki a cikin "Kungiyar" Bayanin Bangaskiya?George Barna barna.org/faith-spirituality/400-who-is-active-in-group-expressions-of-faith-barna-study-examines-small-groups-Sunday-school-and-house-churches
- Ikilisiya mai sauƙi(Wikipedia.org/wiki/simple_church.